RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1909. Andra Kammaren. N:o 71.

Torsdagen den 20 maj.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 14 innevarande maj.

§ 2.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets memorial n:o 215 och utlåtande n:o 216.

§ 3.

Vidare föredrogos statsutskottets memorial:

n:o 217, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens tionde hufvudtitel; och

n:o 218, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande aflöningen för de vid lagtima riksdag hos kamrarne och de ständiga utskotten samt i Riksdagens kansli anställda tjänstemän och vaktbetjänte.

De i dessa memorial föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 4.

Härefter föredrogos, men blefvo ånyo lagda på bordet statsutskottets memorial n:o 219, bevillningsutskottets betänkanden och memorial n:is 32—35, sammansatta bevillnings- och lagutskottets memorial, n:is 9—11, lagutskottets memorial n:is 73 och 74 samt första särskilda utskottets memorial n:o 6.

§ 5.

Ordet lämnades nu på begäran till

Herr Zetterstrand, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att lagutskottets memorial n:o 74, med föranledande

af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande norrlandslagarna måtte sättas först å morgondagens föredragningslista bland två gånger bordlagda ärenden, att därefter måtte uppföras första särskilda utskottets memorial, n:o 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande, n:o 3, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 12, med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, dels i ämnet väckta motioner, och att öfriga ärenden måtte uppsättas på föredragningslistan i vanlig ordning.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

§ 6.

Anmäldes och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen:

n:o 191, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ersättning i anledning af kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring m. m.; och

n:o 192, i anledning af väckt motion om anslag till rättegångsbiträden att tillhandagå genom olycksfall i arbete skadade arbetare eller deras efterlefvande för utbekommande af dem enligt lag tillkommande ersättning.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och bankoutskottets memorial, n:o 12, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande, i anledning af väckta motioner angående skrifvelse till Konungen i fråga om anordnande af en låneanstalt för kommuner inom riket; och

första särskilda utskottets memorial, n:o 7, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härpå kl. 2,25 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Fredagen den 21 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 15 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Sedan Riksdagens båda kamrar vid behandlingen af statsutskottets memorial n:is 135 och 159, bevillningsutskottets memorial n:is 28 och 29, statsutskottets memorial n:o 171, bevillningsutskottets memorial n:o 30 samt statsutskottets memorial n:is 210, 211, 212, 214, 217 och 218 godkänt däri föreslagna voteringspropositioner rörande åtskilliga frågor, i hvilka kamrarna fattat stridiga beslut, samt bestämdt blifvit, att vederbörliga omröstningar öfver de olika besluten denna dag skulle äga rum, så anställdes nu omröstningar enligt nedan intagna voteringspropositioner i följande ordning, nämligen:

Första omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 135, punkt. 2).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att herr Thylanders motion, n:o 78, med hemställan, att den aflöningsstat för postverket, som kan komma att bestämmas för 1910, må på angifvet sätt tillämpas redan under 1909 m. m., icke må vinna Riksdagens bifall, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat

dels medgifva, att tjänsteman vid postverkets distrikts- eller lokalförvaltningar, hvilken, med inräknande af extra inkomster och sportler, å sin innehafvande tjänst vid postverket skulle under år 1909 erhålla lägre inkomst än den aflöning, som han, enligt aflöningsreglementet och öfvergångsbestämmelserna för 1910 års stat, skulle hafva åtnjutit, därest nämnda reglemente och öfvergångsbestämmelser år 1909 varit gällande, må, i enlighet med närmare bestämmelser, som af Kungl. Maj:t utfärdas, såsom personligt aflöningstillägg under år 1909 äga att uppbära skillnaden mellan berörda inkomst- och aflöningsbelopp; dock att tjänsteman icke under något förhållande må genom detta personliga aflöningstillägg komma i åtnjutande af högre

behållen inkomst af tjänsten än honom skulle tillgodokomma under år 1910 efter afdrag af afgifterna för egen pensionering, samt

dels för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1910 under sjätte hufvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å 580,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under innevarande år af tillgängliga medel anordna erforderligt belopp.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 84 Ja och 135 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 62 Ja och 81 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller..... 84 Ja och 135 Nej,
sammanräkningen visade ..... 146 Ja och 216 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Andra omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 135, punkt. 3).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att friherre E. Palmstiernas motion, n:o 99, angående årligt understöd åt postföraren Anders Johan Johansson i Furusund icke skall till någon Riksdagens åtgärd föranleda, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej,

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat att bevilja postföraren Anders Johan Johansson i Furusund, född den 27 juli 1836, ett årligt understöd af 300 kronor att utgå från och med dagen för hans afgång från sin befattning; lärande vid bifall till Nej-propositionen beloppet böra utgå af postmedel.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 24 Ja och 195 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 84 Ja och 60 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 24 Ja och 195 Nej,
sammanräkningen visade ..... 108 Ja och 255 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tredje omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 159).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att för tiden från och med år 1910 aflöningen för sekreteraren vid justitieombudsmansexpeditionen fastställes till 6,000 kronor, hvilken aflöning kan höjas efter fem års tjänstgöring med 500 kronor och efter tio års tjänstgöring med ytterligare 500 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, för tiden från och med år 1910 fastställt aflöningen för sekreteraren vid justitieombudsmansexpeditionen till 5,500 kronor, hvilken aflöning kan höjas efter fem års tjänstgöring med 500 kronor och efter tio års tjänstgöring med ytterligare 500 kronor.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 77 Ja och 141 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 119 Ja och 23 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 77 Ja och 141 Nej,
sammanräkningen visade ..... 196 Ja och 164 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Fjärde omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 28).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att punkt a) under rubriken *Växel* i 8 § C) af förevarande förordning skall erhålla följande lydelse:

a) Växel, som utfärdas inom riket och ställes att å inrikes ort betalas, skall, innan den öfverlåtes eller till betalning företes, beläggas med stämpel af 50 öre för hvarje påbörjadt belopp af 1,000 kronor, hvarå växeln lyder;

dock att dylik växel å belopp, ej öfverstigande 100 kronor, är fri från stämpel, samt att sådan växel å belopp, som öfverstiger 100 kronor, men icke 300 kronor, skall förses med stämpel af 20 öre, och växel å belopp, som öfverstiger 300 kronor, men ej 500 kronor, med stämpel af 30 öre, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att punkt a) under rubriken *Växel* i 8 § C) af förevarande förordning skall lyda sålunda:

a) Växel, som utfärdas inom riket och ställes att å inrikes ort betalas, skall, innan den öfverlåtes eller till betalning företes, beläggas med stämpel af 50 öre för hvarje påbörjadt belopp af 1,000 kronor, hvarå växeln lyder;

dock att dylik växel å belopp, ej öfverstigande 300 kronor, är fri från stämpel, samt att sådan växel å belopp, som öfverstiger 300 kronor, men icke 600 kronor, skall förses med stämpel af 30 öre.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 78 Ja och 141 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 140 Ja och 3 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens
röster eller ..... 78 Ja och 141 Nej,
sammanräkningen visade ..... 218 Ja och 144 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Femte omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 29, punkt. 1).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att förevarande motion med förslag till ändring i vissa delar af förordningen om bevillning af fast egendom samt af inkomst icke måtte af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutit, att 11 § 1 mom. i bevillningsförordningen skall erhålla följande förändrade lydelse:

»11 §.

1 mom. Bevillning — understigit 500 kronor.

Hafva dessa inkomster — fria från bevillning.

Det belopp, för hvilket bevillning sålunda icke äger rum eller som får från uppskattad inkomst såsom bevillningsfritt afdragas, skall, där den skattskyldige hufvudsakligen försörjer sammanlagdt mer än tre personer, eller å ort, där kostnaden för bostad är synnerligen hög i jämförelse med förhållandet inom riket i allmänhet, äfvensom i de fall, där eljest ömmande omständigheter (långvarig sjuklighet, olyckshändelse och dylikt) förekomma, ökas, dock så att denna ökning icke må för någon skattskyldig eller, i fråga om äkta makar, för dessa, gemensamt öfverstiga 200 kronor.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 44 Ja och 176 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 114 Ja och 31 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 44 Ja och 176 Nej,
sammanräkningen visade ..... 158 Ja och 207 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjätte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 171).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att statsutskottets hemställan om, att Riksdagen må för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1910 anvisa ett belopp af 1,000,000 kronor att utgå från riksgäldskontoret, af Riksdagen afslås, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat att för inköp af skogbärande eller till skogsbörd tjänlig mark för år 1910 anvisa ett belopp af 1,000,000 kronor att utgå från riksgäldskontoret.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 102 Ja och 118 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 120 Ja och 24 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 102 Ja och 118 Nej,
sammanräkningen visade ..... 222 Ja och 142 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sjunde omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 30, punkt 1).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att 2 § i förordningen angående tillverkning och beskattning af maltdrycker skall hafva följande lydelse:

2 §.

1. För malt, som i bryggeri användes vid tillverkning af maltdryck, skall med det i nästa mom. medgifna undantag erläggas skatt med tjugutre öre för hvarje kilogram, dock att för hvarje bryggeri

skatten för de första under tillverkningsåret afverkade etthundratusen kilogrammen malt utgår med sjutton öre för kilogram och för de nästa etthundratusen kilogrammen med tjugu öre för kilogram.

2. Frihet från skatt åtnjutes vid bryggeri, där, på grund af tillståndsbevis, endast svagdricka tillverkas.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beträffande lydelsen af ifrågavarande paragraf afslagit såväl hvad utskottet som hvad Kungl. Maj:t föreslagit.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 83 Ja och 137 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 142 Ja och 3 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens
röster eller ..... 83 Ja och 137 Nej,
sammanräkningen visade ..... 225 Ja och 140 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Åttonde omröstningen:

(enligt bevillningsutskottets memorial n:o 30, punkt. 2).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att 8 § i förordningen angående tillverkning och beskattning af maltdrycker skall hafva följande lydelse:

8 §.

1. Vid skattepliktigt bryggeri må efter tillverkningsårets utgång restitution af skatt, efter fjorton öre för kilogram räknadt, åtnjutas för det under samma år omedelbart till svagdricka använda malt, dock högst för en tredjedel af hela den vid bryggeriet under tillverkningsåret afverkade maltmängden samt icke till högre belopp, än att den återstående skatten uppgår till minst det i 5 § stadgade medeltal.

2. Om maltdryck från skattepliktigt bryggeri utföres ur riket, åtnjutes under de villkor, hvilka af Kungl. Maj:t särskildt stadgas, för den vikt malt, som tillverkaren kan styrka hafva åtgått för den utförda maltdryckens tillverkning, restitution af skatt, beräknad efter den skattesats, som vid tiden för utförseln tillämpas vid bryggeriet. röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beträffande lydelsen af ifrågavarande paragraf afslagit såväl hvad utskottet som hvad Kungl. Maj:t föreslagit.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 94 Ja och 117 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 144 Ja och intet Nej,
hvadan, då därtill lades Andra kammarens
röster eller ..... 94 Ja och 117 Nej,
sammanräkningen visade ..... 238 Ja och 117 Nej,

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Nionde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 210).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen medgifver, att å kvarteret Kandidaten af Hedvig Eleonora församling i Stockholm må uppföras en byggnad, innehållande lokaler för krigshögskolan, krigshofrätten och krigsvetenskapsakademien samt för chefernas för fjärde och femte arméfördelningarna, inspektörens för militärläroverken, inspektörens för kavalleriet, remonteringsstyrelsens, stuteriöfverstyrelsens, öfverstyrelsens för Sveriges frivilliga skytteföreningar och befälhafvarnas för Stockholms stads- och landtrullföringsområden expeditioner, samt för detta ändamål beviljar 690,000 kronor och däraf, i enlighet med den i årets statsverksproposition

angående fjärde hufvudtiteln under punkt 27 gjorda framställning, å extra stat för år 1910 anvisar 300,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, afslagit såväl utskottets hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 24 Ja och 196 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med ..... 87 Ja och 56 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 24 Ja och 196 Nej,
sammanräkningen visade ..... 111 Ja och 252 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tionde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 211).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att herr Bergs m. fl. ofvanberörda motion icke af Riksdagen bifalles, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, på extra stat för år 1910 anvisat ett anslag af 1,600 kronor såsom bidrag till aflöning för år 1909 och 1910 af bibliotekarien vid skandinaviska afdelningen af Sainte-Geneviève-biblioteket i Paris.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått,

att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 108 Ja och 114 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 129 Ja och 14 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 108 Ja och 114 Nej,

sammanräkningen visade ..... 237 Ja och 128 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Elfte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 212).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Kungl. Maj:ts framställning om understöd å 5,000 kronor till främjande af Sveriges nationaltempels af Templarorden studieverksamhet under år 1910 icke må af Riksdagen bifallas samt att ej heller herr Wallis' m. fl. motion n:o 257, herr Kvarnzelius' m. fl. motion n:o 252, herr Byströms m. fl. motion n:o 253, herr Byströms m. fl. motion n:o 254 och herr Wavrinskys motion n:o 255 må vinna Riksdagens bifall, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, med anledning af Kungl. Maj:ts förslag samt herrar Wallis' m. fl. motion n:o 257, Kvarnzelius' m. fl. motion n:o 252, Byströms m. fl. motioner n:ris 253 och 254 samt herr Wavrinskys motion n:o 255 medgifvit, att af de medel, som komma att under år 1909 och 1910 afsättas till främjande af nykterhet och motarbetande af dryckenskapens följder, må utgå

dels för främjande af Sveriges nationaltempels af Templarorden studieverksamhet under år 1910	kronor 3,000: —
dels för främjande af nykterhetsorden Verdandis studieverksamhet under år 1910.....	» 2,000: —
dels för främjande af Sveriges storloges af I. O. G. T. studieverksamhet under år 1910	» 8,000: —
Transport	kronor 13,000: —

	Transport kronor	13,000: —
dels för främjande af Sveriges Blåbandsförenings studieverksamhet under år 1910	»	3,000: —
dels för främjande af Nationalgoodtemplarordens studieverksamhet under år 1910	»	2,000: —
dels ock för främjande af nykterhetsföreningen Hvita Bandets studieverksamhet under år 1910	»	2,000: —
	Summa kronor	20,000: —»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 55 Ja och 165 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 123 Ja och 20 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 55 Ja och 165 Nej,

sammanräkningen visade ..... 178 Ja och 185 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Tolfte omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 214).

»Den, som. i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må, i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af anslag för beredande af extra lönetillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjänte inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1910 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under	andra	hufvudtiteln	kronor	120,000: —
»	tredje	»	»	11,000: —
»	fjärde	»	»	8,110: —
»	femte	»	»	15,000: —
»	sjätte	»	»	180,000: —
»	sjunde	»	»	98,000: —
»	åttonde	»	»	60,000: —
»	nionde	»	»	20,000: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräknande af extra lönetillägg skola gälla följande grunder:

1:o) Extra lönetillägg utgår, där ej sådant fall är för handen, som under 2:o sägs,

till tjänsteman, hvilkens tjänstgöring är förlagd till hufvudstaden med 15 procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 1,000 kronor, och

till tjänsteman, hvilkens tjänstgöring är förlagd till annan ort, med 12 procent å kontant aflöning, dock icke i något fall till högre belopp än 800 kronor, samt,

i hvad mån angår betjänte, med 25 procent å kontant aflöning, om tjänstgöringen är förlagd till hufvudstaden, men eljest med 20 procent å sådan aflöning.

2:o) Ingår i aflöningen bostads- eller boställsförmån in natura, skall det enligt nästföregående moment beräknade lönetillägget minskas med ett belopp, motsvarande 10 procent af de kontanta aflöningsförmåner, hvarå tillägget beräknats.

3:o) Från åtnjutande af extra lönetillägg undantagas, förutom häradshöfdingarna,

a) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 9,500 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 9,300 kronor; skolande, ifall nämnda aflöningsförmåner öfverstiga 8,500 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 9,500 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 9,300 kronor, å ena, samt förenämnda aflöningsförmåners belopp, å andra sidan,

b) de tjänstemän, hvilkas inkomster af arbete, det extra lönetillägget oberäknadt, under år 1908 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattas till högre belopp än 9,500 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 9,300 kronor; skolande ifall nämnda inkomster öfverstiga 8,500 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 9,500 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 9,300 kronor, å ena, samt förenämnda inkomsters belopp å andra sidan,

c) de tjänstinnehafvare, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907 eller 1908 årens Riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

4:o) Extra lönetillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjänte, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

5:o) Extra lönetillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel, beräknas extra lönetillägg endast å den del däraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten extra lönetillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå, utan afseende därå att till bestridande af universitetens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel.

6:o) Extra lönetillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner:

lön;
tjänstgöringspenningar;
kontant bostads- och inkvarteringsersättning;
arfvode;
med lön likställdt lönetillägg; samt
dagaflöning vid flottan.

7:o) Extra lönetillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

8:o) Extra löentillägget anses tillhöra lönen.

röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat

att i anledning af hvad Kungl. Maj:t under 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 och 9 hufvudtitlarne föreslagit i fråga om beviljande af anslag för beredande af extra lönetillägg för innevarande år åt en del tjänstemän och betjänte inom de olika departementen jämte därtill hörande ämbetsverk, kårer och stater, under nedannämnda hufvudtitlar på extra stat för år 1910 anvisa särskilda förslagsanslag till följande belopp, nämligen:

under	andra	hufvudtiteln	kronor	80,000: —
»	tredje	»	»	8,000: —
»	fjärde	»	»	6,000: —
»	femte	»	»	10,000: —
»	sjätte	»	»	120,000: —
»	sjunde	»	»	65,000: —
»	åttonde	»	»	40,000: —
»	nionde	»	»	15,000: —

att utbetalas med iakttagande, att för beräknande af extra lönetillägg skola gälla följande grunder:

1:o) Extra lönetillägg utgår där ej sådant fall är för handen, som, under 2:o sägs,

till tjänsteman, hvilkens tjänstgöring är förlagd till hufvudstaden, med 15 procent å kontant aflöning, dock icke i något fall med högre belopp än 700 kronor, och

till tjänsteman, hvilkens tjänstgöring är förlagd till annan ort, med 12 procent å kontant aflöning, dock icke i något fall till högre belopp än 500 kronor, samt,

i hvad angår betjänte, med 25 procent å kontant aflöning, om tjänstgöringen är förlagd till hufvudstaden, men eljest med 20 procent å sådan aflöning.

2:o) Ingår i aflöningen bostads- eller boställsförmån in natura, skall det enligt nästföregående moment beräknade lönetillägget minskas med ett belopp, motsvarande 10 procent af de kontanta aflöningsförmåner, hvarå tillägget beräknats.

3:o) Från åtnjutande af extra lönetillägg undantagas, förutom häradshöfdingarna,

a) de tjänstemän, hvilkas aflöningsförmåner af statstjänst för innevarande år uppgå till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda aflöningsförmåner öfverstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda aflöningsförmåners belopp, å andra sidan,

b) de tjänstemän, hvilkas inkomster af arbete, det extra lönetillägget oberäknadt, under år 1908 af vederbörande taxeringsmyndigheter uppskattas till högre belopp än 7,700 kronor eller, om deras tjänstgöring är förlagd till annan ort än Stockholm, 7,500 kronor; skolande, ifall nämnda inkomster öfverstiga 7,000 kronor, det extra lönetillägget i intet fall utgå med högre belopp, än som svarar mot skillnaden mellan 7,700 kronor, eller, om tjänstemannen har sin tjänstgöring förlagd till landsorten, 7,500 kronor, å ena, samt förenämnda inkomsters belopp, å andra sidan,

c) de tjänstinnehafvare, hvilkas aflöningsförmåner vid 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907 eller 1908 årens riksdagar ny- eller omreglerats efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande.

4:o) Extra lönetillägg må allenast tilläggas tjänstemän och betjänte, hvilkas aflöning blifvit af Konung och Riksdag till siffran bestämd eller eljest utgår efter af Riksdagen pröfvade grunder.

5:o) Extra lönetillägg beräknas endast å aflöningsförmåner, hvilka utgå af statsmedel. Där aflöning bestrides dels af statsmedel, dels ock af andra medel beräknas extra lönetillägg endast å den del däraf, som utgår af statsmedel, dock att åt lärare och tjänstemän vid universiteten extra lönetillägg må beräknas å hela det belopp, hvartill aflöningen blifvit, på sätt i nästföregående moment sägs, bestämd att minst uppgå, utan afseende därå att till bestridande af universitetens utgifter användas jämväl andra medel än statsmedel.

6:o) Extra lönetillägg beräknas å följande slag af aflöningsförmåner:

lön;
tjänstgöringspenningar;
kontant bostads- och inkvarteringsersättning;
arfvode;
med lön likställdt lönetillägg; samt
dagaflöning vid flottan.

7:o) Extra lönetillägg till den, som af statens medel åtnjuter lön eller arfvode för två eller flera befattningar, utgår endast för en af dessa, nämligen för den, som medför högsta aflöningen, eller, därest denna på mer än ett ställe är lika, för den af dem, till hvilken han först blifvit befordrad; samt

8:o) Extra lönetillägget anses tillhöra lönen.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 55 Ja och 165 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 118 Ja och 27 Nej, hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 55 Ja och 165 Nej,

sammanräkningen visade ..... 173 Ja och 192 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Trettonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 217, punkt. 1).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Kungl. Maj:ts i ämnet väckta förslag må på det sätt bifallas, att Riksdagen medgifver, att generaldirektören i fångvårdsstyrelsen, Per Sigfrid Wieselgren må från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från nämnda generaldirektörsbefattning, å allmänna indragningsstaten åtnjuta en pension å 6,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat, att generaldirektören i fångvårdsstyrelsen Per Sigfrid Wieselgren må från och med månaden näst efter den, hvarunder han afgår från nämnda generaldirektörsbefattning, å allmänna indragningsstaten åtnjuta pension till det belopp, hvartill afkortad pension enligt lagen angående civila tjänstinnehafvares rätt till pension den 11 oktober 1907 skulle uppgå, därest denna lag vore å honom tillämplig.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått,

att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 50 Ja och 170 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 125 Ja och 16 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 50 Ja och 170 Nej,
sammanräkningen visade ..... 175 Ja och 186 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Fjortonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 217, punkt. 2).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att Riksdagen må medgifva, att förre vaktkonstapeln Johan August Winberg må å allmänna indragningsstaten från och med år 1909 under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 80 kronor utöfver den pension å 240 kronor, som redan år 1886 blifvit honom tillerkänd, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, medgifvit, att förre vaktkonstapeln Johan August Winberg må å allmänna indragningsstaten från och med år 1909 under sin återstående lifstid uppbära en årlig pension af 160 kronor utöfver den pension å 240 kronor, som redan år 1886 blifvit honom tillerkänd.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 52 Ja och 164 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 87 Ja och 53 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 52 Ja och 164 Nej,
sammanräkningen visade ..... 139 Ja och 217 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Femtonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 217, punkt. 3).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, Riksdagen å allmänna indragningsstaten för före detta rektorn Jakob Persson uppför en tilläggspension å 420 kronor årligen att utgå från och med den 1 september 1908, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat, att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke må vinna Riksdagens bifall.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 78 Ja och 138 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med.....	105 Ja och 36 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller	78 Ja och 138 Nej,
sammanräkningen visade	183 Ja och 174 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

Sextonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 217, punkt. 4).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren och i enlighet med utskottets hemställan, vill, att herrar Hellgrens och Kvarnzelius' ifrågavarande motion angående pension åt vaktmästaren F. L. Forsbergs änka Karolina Forsberg icke må af Riksdagen bifallas, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, beslutat att tilldela änkan efter aflidne vaktmästaren F. L. Forsberg, Karolina Forsberg i Sundsvall, ett årligt understöd af 300 kronor från och med år 1910 samt bemyndigat Kungl. Maj:t att af tillgängliga medel till Karolina Forsberg utbetala ett lika stort belopp för år 1909.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga, jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 35 Ja och 182 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 87 Ja och 57 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 35 Ja och 182 Nej,
sammanräkningen visade ..... 122 Ja och 239 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

Sjuttonde omröstningen:

(enligt statsutskottets memorial n:o 218).

»Den, som, i likhet med Första Kammaren, vill, att dagarfvodet för kamrarnas förste vaktmästare och den bland Andra Kammarens vaktmästare, som ombesörjer utdelningen i kamrarna af postförsändelser till kamrarnas ledamöter, fastställes till 5 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, i likhet med Andra Kammaren, fastställt dagarfvodet för nämnda vaktmästare till 5 kronor 50 öre.»

Sedan voteringssedlarne blifvit aflämnade samt en sedel aflagd och förseglad äfvensom underrättelse från Första Kammaren ingått, att voteringssedlarne för den omröstning, hvarom här vore fråga,

jämväl därstädes afgifvits, företogs sedlarnes öppnande och uppräkning, och befanns att omröstningen utfallit med 54 Ja och 156 Nej.

Den omröstning öfver ofvanintagna voteringsproposition, som, enligt ankommet och nu uppläst protokoll, blifvit af Första Kammaren samtidigt anställd, hade utfallit med..... 28 Ja och 110 Nej,
hvadan, då därtill lades Andra Kammarens röster eller ..... 54 Ja och 156 Nej,
sammanräkningen visade ..... 82 Ja och 266 Nej;

och hade alltså beslut i denna fråga blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionens innehåll.

§ 3.

Föredrogs, men bordlades åter sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 12.

§ 4.

Vidare föredrogs första särskilda utskottets memorial, n:o 7, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5.

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m.

Till afgörande förelåg nu lagutskottets memorial, n:o 74, med föranledande af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande lagutskottets utlåtande n:o 64, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne samt till lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne, dels ock därmed sammanhängande motioner.

I utlåtande n:o 64, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne samt till lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne, dels ock därmed sammanhängande motioner, hade lagutskottet hemställt, att Riksdagen, under förklarande att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition icke kunnat i oförändradt skick af Riksdagen bifallas, måtte i anledning af propositionen samt herr Staaffs m. fl. och herr Lindhagens m. fl. i ämnet väckta motioner för sin del antaga lagar af den lydelse, utskottets nämnda utlåtande innehölle.

Kamrarna hade beträffande vissa delar af detta utlåtande stannat i olika beslut.

Första Kammaren hade nämligen bifallit utskottets hemställan, dock att 2 § i förslaget till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne af kammaren antagits med den lydelse, som angifvits i en af herr Trygger m. fl. vid densamma afgifven

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

reservation, samt att kammarens godkännande af en lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne skett under förutsättning, att båda kamrarna vid denna riksdag enades om antagande af en lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne.

Andra Kammaren åter hade beträffande först förslaget till lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne antagit det förslag till lydelse af 1 §, som innefattades i en af herr Pettersson i Södertälje m. fl. vid paragrafen afgifven reservation. Såsom 3 § hade kammaren antagit ett stadgande af den lydelse, som i de förslag till lag angående förekommande af vanhäfd å jordbruk i Norrland och Dalarne, hvilka i särskilda motioner framlagts af herr Staaff m. fl. samt herr Lindhagen m. fl., gifvits åt däri upptagna 2 §. 8 § i utskottets förslag hade kammaren godkänt med den ändring, att första stycket däri skulle utgå. Vidkommande förslagets rubrik hade kammaren beslutit, att densamma skulle erhålla den lydelse, som föreslagits i en af herr Pettersson i Södertälje m. fl. afgifven reservation. I öfrigt hade kammaren antagit utskottets hemställan rörande sitt omförmälda lagförslag.

Hvad anginge förslaget till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne hade sistnämnda kammare till en början beslutit, att antagande af lagförslaget skulle ske allenast under förutsättning, att Riksdagen tillika antoge en lag till förekommande af vanhäfd å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af kammaren antagna vanhäfdslagen. Vidare hade kammaren beslutit, dels att i 4 § af utskottets förslag orden »tio år» skulle ändras till »tjugo år», dels att antaga 11 § i dess af Kungl. Maj:t föreslagna lydelse, dels ock att i 21 § af utskottets förslag skulle efter första stycket införas ett nytt stycke af den lydelse, som angifvits i mom. 2 af herr Lindhagens vid paragrafen afgifna reservation. I öfrigt hade kammaren bifallit utskottets hemställan rörande detta lagförslag.

I ändamål af sammanjämkning hemställde utskottet,

1) att antagandet af hvartdera af förevarande lagförslag skulle göras beroende af att det andra förslaget af båda kamrarna jämväl antoges;

2) att kamrarna, med frånträdande af sina förut fattade beslut rörande 2 och 4 §§ i förslaget till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne, måtte besluta att dessa §§ skulle erhålla den lydelse, som innehölles i Kungl. Maj:ts proposition, samt att Andra Kammaren, med frånträdande af sitt beslut beträffande 21 § i sistnämnda lagförslag, måtte biträda Första Kammarens beslut beträffande samma §, äfvensom att kamrarna, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Andra Kammarens beslut beträffande 11 § i sistnämnda lagförslag, måtte antaga följande lydelse af denna §:

»11 §.

Har arrendatorn genom nyodling eller annan jordförbättring än sådan, som afser bättrande af brister efter ty i 8 § tredje stycket

sägs, på ett varaktigt sätt förökat fastighetens värde, njute han ersättning därför af jordägaren, när fastigheten afträdes; dock att ersättning för nyodling ej utgår med mindre jordägaren lämnat skriftligt samtycke till nyodlingen eller arrendatorn före dess företagande hos jordägaren anmält sin afsikt att odla samt därvid angifvit platsen och de ungefärliga gränserna för det tillämnade odlingsområdet äfvensom genom intyg af behörig person styrkt, att området lämpar sig för odling och att odlingen är för fastigheten fördelaktig. Behörig att utfärda intyg, som nu sagts, är i statens eller hushållningssällskaps tjänst anställd landtbruksingenjör, agronom eller jordbrukskonsulent, så ock annan, som Konungens befallningshafvande tillerkänt behörighet därtill.

Ersättning, som nu sagts, skall beräknas efter det ökade värde fastigheten till följd af nyodlingen eller jordförbättringen kan anses äga, då den af arrendatorn afträdes; dock må ersättningen ej öfverstiga den för arbetets utförande nödiga kostnad.

Har arrendatorn i aftalet tillförsäkrats rätt till ersättning för förbättring i vidare mån än nu är sagdt, vare det gällande.»

3) att kamrarna, med frånträdande af sina fattade beslut beträffande 1 § i förslaget till lag angående uppsikt å vissa jordbruk i Norrland och Dalarne, måtte besluta, att denna § skulle erhålla följande lydelse:

»1 §.

Finnes å fastighet på landet, tillhörig bolag eller förening för ekonomisk verksamhet, åker och äng i den omfattning, att självständigt jordbruk därå kan idkas, skall uppsikt, på sätt nedan förmäles, hållas däröfver att jordbruket å fastigheten icke nedlägges eller ägor och byggnader eljest så vanvårdas, att jordbrukets vidmakthållande därigenom äfventyras.

Lag samma vare, där fastigheten tillhör enskild person, hvilken uppenbarligen besitter fastigheten hufvudsakligen för att tillgodogöra sig skogsafkastningen och icke är mantalsskrifven å fastigheten eller å fastighet, som är i sambruk med densamma.

Är fastigheten utarrenderad i enlighet med lagen om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne, skall hvad nu sagts äga tillämpning allenast i den mån jordägaren är enligt nämnda lag för vidmakthållande af fastigheten ansvarig.

Vid pröfning af frågorna, huruvida å fastighet finnes åker och äng af sådan omfattning att självständigt jordbruk därå kan idkas och om fastighet besittes hufvudsakligen för skogsafkastningens tillgodogörande, skola i samma ägares hand befintliga genom ägostyckning eller jordafsöndring skilda områden af samma hemman betraktas såsom en fastighet.»

samt att Andra Kammaren, med frånträdande af de af sitt förut fattade beslut beträffande denna § föranledda beslut rörande 3 och 8 §§ i sistberörda lagförslag och lagförslagets rubrik, i hvad sistnämnda

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

paragrafer och rubriken afveke från Kungl. Maj:ts förslag, måtte biträda samma förslag i sist afsedda delar.

Reservation hade afgifvits af herr *Lindhagen.*

Punkten 1:o).

Utskottets hemställan bifölls.

Sedan utskottets hemställan i *punkten 2:o)* härefter blifvit uppläst, begärdes ordet af

Herr Widén, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att punkterna 2 och 3 föredragas på en gång. De hänga nämligen ihop, och den ena kan icke tagas utan tillsammans med den andra. Jag hemställer därför, att äfven tredje punkten måtte föredragas.

Denna hemställan bifölls; och föredrogs nu till följd häraf jämväl *punkten 3:o).*

Därefter anförde:

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, det är ju nu endast fråga om en sammanjämkning och hvad som skall anses för rätt och billigt, då man skall skilja mellan de bägge kamrarne.

Beträffande själfva saken har jag under en föregående debatt uttalat mig, och jag måste vidhålla min då uttalade uppfattning, att äfven om sammanjämkningen blifvit rättvis, så är dock det resultat, som skulle uppnås i alla fall så bedröfligt, att jag för min del ställer mig fullständigt ointresserad gentemot detsamma. Och detta icke så mycket därför, att befogade förmåner för det allmänna och för arrendatorerna, som det vid de olika punkterna varit önskligt att vinna, icke vunnits fullt ut, utan framför allt därför, att förmåner, som bort vinnas, helt och hållet stannat på papperet. I det afseendet företer denna lagstiftning flera punkter, om hvilka man helt enkelt kan säga, att de innebära en ren cynism.

Men som sagdt, det gäller nu i första hand en sammanjämkning mellan kamrarnas beslut. Jag har antecknat mig som reservant mot utskottets förslag i detta afseende. Anledningen till att jag icke närmare utvecklat den skiljaktiga mening jag har såsom reservant är, att utskottet haft så kort tid på sig och utlåtandet måst så snart som möjligt vara inne på kamrarnas bord. Jag skall därför be att nu med några ord få säga min mening äfven i sammanjämkningsfrågan.

För att nu börja med *vanhäfdslagen* anser jag sammanjämkningen därutinnan vara i två afseenden oantaglig, dels, ur bägge kamrarnas synpunkt, därför att ingen människa begriper, hvad detta förslag egentligen innebär. Ty där äro invecklade juridiska frågor helt och hållet öfverlämnade åt hvars och ens fria tolkning, spörsmål, om hvilka ingen vet huru en domstol skall komma att

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

döma. När jag påstår detta, är jag för öfrigt ingalunda ensam, hvar och en, som tänker på saken, kommer snarligen underfund med detta. Och skulle man taga för god den uppfattning om innehållet, som ursprungligen förfäktats af dem, som dikterat detta förslag, så skall man finna att Andra Kammaren blifvit på det gröfsta misshandlad och endast fått något obetydligt, i jämförelse med hvad Första Kammaren fått.

I fråga om vanhäfdslagen finnas många möjligheter att dela och dela rättvist mellan de olika meningar, som kamrarna haft. Man kan skilja mellan, huruvida uppsikt enligt vanhäfdslagen skall äga rum å själfva jorden, eller om den skall inskränkas till husen på arrendegårdarne.

En annan fråga är omfattningen af begreppet vanhäfd. Andra Kammaren har vidhållit den gamla formuleringen, Första Kammaren har antagit Kungl. Maj:ts af ingen människa begärda förvanskning af detta begrepp. Det är en ändring, som varit fullkomligt obehöflig, därom är jag lifligt öfvertygad, ty det skulle sannerligen aldrig fallit Första Kammaren in att hitta på något sådant. Utan att det behöfts, har alltså Kungl. Maj:t fått äfven omfattningen af själfva vanhäfdsbegreppet nedbragt till ett minimum.

Vidare ha vi den fråga, som varit före och som rör hur man skall bära sig åt för att undvika utarrendering till bulvaner, t. ex. då två bolag, som äro sammanslagna, söka kringgå lagstiftningen om arrende därigenom att de utarrendera till hvarandra eller då någon som skulle vara underkastad lagen, eljest i enahanda syfte utarrenderar till en pålitlig bulvan. Det har ifrågasatts, att vanhäfdslagen i åtminstone i sådana fall skulle tillämpas i hela sin omfattning på alla sådana arrenden. Denna stora lucka i lagstiftningen är alldeles obeaktad i förslaget.

Om man nu här velat göra en verklig sammanjämkning, så skulle den naturligtvis endast gått ut på att just dessa saker, som föreligga, vägts mot hvarandra. Man kunde gjort så, att Första Kammaren hade fått sina meningar såtillvida tillgodosedda, att uppsikten ej skulle gälla själfva jorden, att i det afseendet vanhäfdslagen icke skulle gälla utarrenderade hemman. Däremot skulle i öfriga afseenden Andra Kammarens mening fått råda d. v. s. vanhäfdslagen skulle gällt husen å arrendegårdarne och i sin helhet arrenden till bulvaner, och begreppet vanhäfd skulle stått åtminstone sådant det förr af Kungl. Maj:t formulerats. Andra Kammaren hade väl i alla fall blifvit vanlottad, ty häfden af jorden är det primära, men det hade dock varit en normal sammanjämkning. Man skulle för öfrigt kunna tänka sig äfven andra fördelningar mellan ofvannämnda faktorer.

Men i stället för detta har man gifvit sig in på något högst märkvärdigt. Man har jämkat så, att, om fastigheten är utarrenderad enligt den nya arrendelagen, så skall — och det är den fördel som Andra Kammaren skulle vunnit vid sammanjämkningen — så skall hvad nu sagts äga tillämpning på arrendena i den mån jordägaren är, enligt nämnda lag, för vidmakthållande af fastigheten ansvarig. Då kommer man som sagdt naturligtvis in på den frågan: hvad är

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

han ansvarig för enligt den nya arrendelagen och hvad innebär häfdelagen enligt denna nya formulering? Det är dock ett statsintresse, som säger, att alldeles oberoende af privata mellanhafvanden och oberoende af kontraktsbestämmelser skall fastigheten häfdas på det eller det sättet. Likväl säger man här, att häfdelagen skall vara beroende af en lag, som berör enskildas rättsförhållanden och de kontrakt de uppgöra sins emellan. Här kommer man in på en del juridiska spörsmål, som äro så dunkla, att det går rundt i hufvudet, när man börjar tänka på dem. Och det är icke endast jag, som har den uppfattningen; andra jurister, som jag frågat om saken ha icke heller kunnat klara upp dem. Med andra ord vi ha fått en sammanjämkning, om hvars innebörd, om hvars mening ingen har någon som helst kännedom; man kan möjligen förlora sig i gissningar därom men ingen *vet* med säkerhet hvad den innebär. En sådan sammanjämkning borde väl ändå icke få ifrågakomma.

Om man nu skall försöka ge sig in på tolkning, ty det måste vi ju ändå göra, så får man enligt arrendelagen till en början skilja mellan själfva häfden på jorden och mindre reparationer å byggnader, å ena sidan, samt nybyggnad, ombyggnad och större reparationer å byggnader, å andra sidan.

Nu står det i lagen, att vid arrendatorns tillträde af fastigheten, jordägaren skall tillhandahålla honom jorden i ett efter ortens sed behörigt skick och med mindre reparationer å byggnaderna verkställda? Hans skyldigheter äro således noga formulerade i arrendelagen; är det då på det sättet, att så snart jordägaren icke har haft jorden i fullgodt skick vid tillträdet — och det måste till en början vara fallet med de flesta hemman där uppe, att de tillhandahållas i vanhäfdadt skick — blir det då på det sättet, att jordbrukskommissionen har rättighet att genast ingripa och säga: »Denna jord är här icke öfverlämnad till arrendatorn i behörigt skick; var god och se till att egendomen genast aflämnas väl häfdad, annars ingriper kommissionen, vare sig arrendatorn vill eller icke?» — Är den tolkningen riktig, så öfverträffar den säkert förslagsställarnes förväntningar, och då är det, kan man säga, Första Kammaren, som blifvit lurad, ty *det* hade den väl ändå icke tänkt sig.

Men det är nu icke sagdt icke ens troligt, att det förhåller sig på det sättet, ty i arrendelagen följer, sedan det talats om jordägarens förpliktelser, följande tillägg: »Eftersätter jordägaren hvad sålunda är föreskrifvet, må arrendatorn bättra hvad som brister samt därför njuta ersättning, efter ty i 13 paragrafen stadgas.» Med andra ord jordägarens skyldighet att tillhandahålla jorden i behörigt skick kan aldrig af arrendatorn utkräfvas direkt, utan arrendatorns rätt är begränsad därtill, att han kan, om han så vill, själf förbättra häfden och sedan af ägaren utkräfva ersättning därför. Då man tager hans skyldigheter på detta sätt i ett sammanhang kan naturligtvis jordbrukskommissionen aldrig komma dit och få något att säga. Om denna sak äro emellertid meningarne delade, ty den ena säger si och den andra så. Förslagsställarne ha visst börjat tänka på, att de kanske skulle vilja ha saken vriden något åt det hållet, som jag här först antydt, men då de framförde förslaget, var det aldrig tal därom,

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

utan de föreställde sig själfva, att det sammanjämkningsvis föreslagna stadgandet blott skulle träffa byggnaderna. Detta trumfades i oss ständigt. Ja, herr Widén runkar på hufvudet, men det har han sagt mig många gånger, och han har aldrig sagt något annat. Detta är således en oviss fråga, men om en sådan sak kommer till domstol — ty det är ju domstol, som ytterst skall afgöra den — så betviflar jag högeligen, att, då arrendelagen bestämmer jordägarens skyldighet så, att han på sin höjd skall gifva ersättning för den vanhäfd arrendatorn afhjälpt, domstolen kan ålägga jordägaren på grund af dessa bestämmelser att själft direkt häfda jorden, oafsedt arrendelagens häremot stridande stadganden.

Det bör här också påpekas, att det i ett särskildt afseende möjligen ställer sig så, att det blir för mycket af det goda, om man antager en sådan tolkning att ett dylikt åläggande skulle kunna ske. Det finnes nämligen en fråga, i hvad mån vanhäfdslagen är tillämplig på vanhäfd, som redan uppkommit, då lagen träder i kraft. Jag får medgifva att norrlandskommittén kanske icke gått tillräckligt till botten med denna fråga, då vi alltid föreställt oss, att lagen skulle bli tillämpad på den nu under bruk varande jorden, så snart vanhäfd förefanns. Naturligtvis kan det icke komma ifråga, att man skulle taga itu med jord, som längesedan fullkomligt återgått till naturtillståndet. Men så snart det var så pass mycket kvar af den gamla odlingen, att man kunde se, att odlingen icke var fullkomligt öfvergifven eller att den icke helt tillhörde en gången tids historia så skulle den nya vanhäfdslagen äga tillämpning. I hvarje händelse anser jag det nödvändigt och för min del äfven uppenbart att lagen bör vara tillämplig på all sådan jord, hvars odling icke blifvit helt nedlagd, utan som blott är vanhäfdad, ty om vanhäfden skett tidigare eller senare, det kan man icke urskilja, och skulle icke vanhäfdslagen få en sådan tillämpning skulle den oafsedt sin formulering i öfrigt bli af ytterst liten betydelse för statsintresset och för den nuvarande generationen, och då skulle Andra Kammaren blifvit högeligen lurad på hela denna vanhäfdslag. Men nu får man bereda sig på att kanske en eller annan jurist söker som vanligt se saken så formellt som möjligt och därför gör gällande, att man måste skilja på den vanhäfd, som uppkommit före och efter lagens ikraftträdande. I arrendelagen är det emellertid fråga om sådan vanhäfd, som uppkommit tidigare, ty redan då jordägaren öfverlämnar jorden till arrendatorn, skall den vara behörigen häfdad, och där skiljes icke på, om vanhäfden skett tidigare eller senare. Om en sådan juristtolkning af vanhäfdslagens räckvidd i och för sig, som ofvan sägs, godkännes, skulle däraf det orimliga följa, att vanhäfdslagen skulle bli strängare för de gårdar, som äro utarrenderade enligt den nya arrendelagen än för andra gårdar, och därigenom skulle man dessutom lägga ytterligare hinder i vägen för utarrendering enligt nya lagen. Detta visar hur man kan resonnera fram och tillbaka om dessa icke tillräckligt undersökta frågor. Jag för min del anser, som sagdt, att jordägarens skyldighet enligt arrendelagen är den som bestämmes i denna lag, ingen annan, och att ingen jordbrukskommission på grund af den nu föreliggande bestämmelsen i van-

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

häfdslagen kan ålägga jordägaren en annan skyldighet än arrendelagen föreskrifver, just därför, att denna bestämmelse i vanhäfdslagen hänvisar till jordägarens skyldighet enligt arrendelagen.

Så komma vi till frågan om nybyggnader, ombyggnader och större reparationer. Det är egentligen denna fråga, man ursprungligen tänkt sig skulle kunna falla under den genom sammanjämkningen föreslagna häfdelagen. Det skulle då bero därpå, att i arrendelagen bestämmelserna om jordägares skyldighet att tillhandahålla alla nödiga byggnader och att under arrendetiden verkställa ombyggnader och större reparationer äro mera kategoriskt affattade. Om jordägaren icke gör det, kan arrendatorn få föreläggande för honom att fullgöra sitt åliggande, och fullgör han det icke, kan arrendatorn få bygga själf på jordägarens bekostnad eller ock uppsäga arrendet. I arrendelagen äro bestämmelserna om jordägarens åligganden i dessa delar och påföljderna för underlåtenhet mera fristående, så att man möjligen kan säga, att här kan jordbrukskommissionen betrakta den ursprungliga skyldigheten för jordägaren att bygga såsom en särskild sak, hvilket däremot icke så lätt går för sig i fråga om jordens häfdande. Men äfven detta är mera en godtycklig ståndpunkt. Principiellt sedt böra slutsatserna bli desamma för båda fallen, och man bör komma därtill, att antingen har jordägaren enligt förevarande sammanjämkning skyldighet att på jordbrukskommissionens yrkande utan vidare häfda jorden och tillhandahålla ordentliga byggnader eller ock har han ingen sådan skyldighet alls.

Så kommer en annan sak. Det är endast jordägarens skyldigheter enligt arrendelagen, som skola ligga till grund för häfdelagens tillämplighet. Arrendelagen reglerar emellertid ett rättsförhållande mellan jordägare och arrendator. Den senares uppfattning och vilja torde knappast härvid kunna lämnas ur räkningen. Om det nu t. ex. blir process vid domstol mellan jordbrukskommissionen och jordägaren om husen, så uppträder kanske arrendatorn som mellankommande part och säger: Jag är nöjd med husen och vill icke ha några andra. Är det så, att två bolag äro sammanslagna och det ena utarrenderar till det andra, då är det mycket naturligt, att bolaget — arrendatorn kommer och säger detta. Har då domstolen rätt, att säga, att saken icke alls vidkommer arrendatorn, utan att här är det statsintresset, som skall göra sig gällande oafsedt hvad parterna kunna sinsemellan ha öfverenskommit. Det, tror jag, blir en fråga, som mer än en domstol kommer att finna svårlöst, och jag undrar, om ej de flesta komma att stanna vid den uppfattningen, att jordbrukskommissionen i sådant fall rakt ingenting har att skaffa med saken. Detta visar också, huru galet det är, att man vid denna sammanjämkning blandat in en annan lag, som rör privata förhållanden mellan enskilda personer.

Särdeles tragiskt är, att tillskyndarne af detta förslag föreställt sig, enligt hvad de alltjämt framhållit, att det skulle vara så fördelaktigt därför, att man därigenom kunde förekomma, att två eller flera bolags jordbruk såsom så ofta sker slås ihop till ett. Man skulle nämligen, som sagdt, alltid kunna vara förvissad om, att jordbrukskommissionen finge tillfälle att gripa in beträffande byggnaderna,

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

och på det sättet skulle man kunna förhindra, att flera olika gårdsbruk slås ihop, enär det ej skulle bli någon uträkning därmed, ifall gårdarne hvar för sig skulle hållas fullt bebyggda.

Men förhållandet blir alldeles motsatt just enligt sammanjämkningen. Trävarubolagens förenämnda egnahemsrörelse blir därigenom just legaliserad. Om sammanjämkningen fått hålla sig till, hvad den bort röra, nämligen häfdelagen, och Andra Kammaren gifvit efter till och med så mycket, att den påfordrat häfdelagens tillämpning på gårdar, som utarrenderas efter den nya lagen, endast såvidt det rörde byggnaderna, då hade jordbrukskommissionen på grund af lagens stadgande kunnat gripa in. Men när, såsom här föreslagits, en utarrenderad fastighet är underkastad uppsikt endast i den mån jordägaren enligt arrendelagen är ansvarig för fastighetens vidmakthållande, kommer man till ett motsatt resultat. Intet hinder fins nämligen enligt arrendelagen att sammanslå flera gårdsbruk under ett arrende.

Om en jordägare utarrenderar tre bebyggda gårdar till en arrendator, är det enligt arrendelagen endast ett arrende, som förekommer. Han har utarrenderat jord till en brukare, och lagen innehåller då, att han för detta jordbruk är skyldig att tillhandahålla nödiga byggnader endast åt denne arrendator. Det är då klart, att jordägaren till en början är berättigad att nedrifva boningshusen på två af gårdarna, då de ju icke behöfvas, liksom naturligtvis äfven en del af uthusen, nämligen i den mån de icke behöfvas för att bereda utrymme åt grödan. Man har således genom denna slags inblandning af arrendelagen i häfdelagen kommit ur askan i elden. Det är märkligt, att man inför denna stora frågas afgörande skall låta sig ledas till så lika barocka som nedslående resultat.

Nu har man också trott, att, om byggnaderna på de olika gårdarne verkligen blefve bibehållna — hvilket jag visat att de icke blifva — skulle såsom en följd däraf kunna räknas på, att äfven jorden kommer att väl häfdas. Det visar icke erfarenheten. Jag har varit på arrendegårdar, hvilka varit bra bebyggda med nya och stora byggnader, där jorden det oaktadt varit i högsta grad vanskött.

För öfrigt äfven om man föreställer sig, att häfdelagen enligt sammanjämkningen blir tillämplig åtminstone i fråga om byggnaderna, är det klart, att Andra Kammaren förlorar på att gå med på sammanjämkningsförslaget. Det primära i allt detta är, att jorden däruppe skall stå under uppsigt; det är jordbruket, som skall underhållas, jorden som skall häfdas, ty det är den som frambringar något. Byggnadernas underhållande är det sekundära. Nu vill man ställa saken på hufvudet och göra alldeles tvärtemot. Då jordbruken sammanslås, kommer, som sagdt, dessutom uppsikten endast att gälla de byggnader, som behöfvas för det sålunda genom sammanslagningen uppkomna jordbruken.

Nu är det vidare märkvärdigt, att när Andra Kammaren fått så litet, det då åtminstone icke gjorts något försök att hålla på kammarens ståndpunkt, att vanhäfden skulle beskrifvas så, som man förut velat hafva den beskrifven, och som den alltid hittills beskrifvits. Men därför fanns ingen resonnans inom utskottet där äfven Andra Kammarens representanter icke ens ville inlåta sig på en diskussion

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

härom. Icke i en enda punkt kan man få något understöd, då man kämpar för, att Andra Kammaren skall stå rak i ryggen i dessa frågor till värn för det allmännas och folkets intressen, och då kan det ju icke gå annat än på tok.

Det nu föreliggande sammanjämkningsförslaget har också länge varit förberedt alltsedan regeringen med förslagenhet kallade ned landshöfdingarne till hjälp i sitt första sammansträfvande. Det har varit förhandlingar med justitieministern för att detta förslag skulle inflyta redan i propositionen. Förslaget har ock varit underställdt den, som hjälpt justitieministern att uppfinna förslagen om vanhäfdslagens ytterligare förintande. Ett så vördnadsfullt dokument böjer man sig självskrifvet för; det betyder då förfärligt litet, hvad Andra Kammaren efteråt beslutar.

Hvad nu angår *arrendelagen*, är sammanjämkningen rörande minsta arrendetiden rättvist verkställd. Första Kammaren hade bestämt denna tid till 10 år, Andra Kammaren till 20 år, och sammanjämkningsförslaget upptager 15 år. Men däremot är så icke förhållandet i fråga om rätten att odla och att få ersättning för nyodling och annan jordförbättring. Där har, formellt sedt, Första Kammaren vunnit i en paragraf och Andra Kammaren i en, men i realiteten har Första Kammaren fått allt, och Andra Kammaren intet. Andra Kammaren beslöt ett tillägg till 21 § just i syfte, att arrendator skulle verkligen få något att odla, ty enligt det kungliga förslaget skulle han i de flesta fall icke få någon sådan rätt, såsom justitieministern ock själf uttryckligen erkänt. Det är naturligtvis grundläggande att en sådan tilläggsbestämmelse kommer med i lagstiftningen. Men Första Kammaren ville icke, att arrendatorerna skulle få någonting att odla, och denna mening har upprätthållits i sammanjämkningen. Hvad har då Andra Kammaren för nöje af, att arrendatorerna enligt 11 §, sådan kammaren beslutat den, få ersättning för det de uppodla, då de icke få något att odla? Det är så väl och fiffigt hopkommet allt detta.

Nu tycker jag egentligen, att saken borde återremitteras, så att man till en början finge en ordentlig, rättvis sammanjämkning efter normala grunder och sådan att man kunde förstå den. Men det är för sent, och då återstår egentligen endast att yrka afslag i förvissning, att frågan i alla fall måste komma tillbaka en annan gång och då med större styrka än nu. Ett afslag skulle jag för min personliga del vilja sluta mig till äfven med hänsyn till det klena resultatet i öfrigt och därför att jag tror att det skulle vida mer gagna saken än att nu afskrifva den i sitt nuvarande bedröfliga skick från vidare förhandlingar. Det är ej någon mening i att fastlåsa detta som icke innehåller något afsevärdt och därigenom icke ernå någon af de förmåner, som förespeglats, därför att de äro omgärdade med sådana bestämmelser, och därför tycker jag, att frågan helst bör äfven för denna gång falla. Men kapitulationen är ju nu en afgjord sak. Jag har aldrig haft något verkligt understöd från något håll i Riksdagen i norrlandsfrågan. Det är därför likgiltigt hvad jag yrkar, och jag kan då lika gärna afstå från att göra något yrkande.

Häruti instämde herr *Karlsson* i Fjäl.

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

Herr Pettersson i Södertälje: Herr Lindhagen har i starka uttryck gifvit luft åt sitt missnöje öfver detta sammanjämkningsförslag. För min del finner jag det naturligt, att han känner sig missnöjd. Visst måste detta sammanjämkningsförslag förefalla blekt och blodlöst i jämförelse med de storstilade planer, som herr Lindhagen och öfriga norrlandskommitterade gjort upp för att råda bot på missförhållandena i Norrland, och helt visst skall det kännas smärtsamt att se sina idéer vingklippta, som herr Lindhagen nu får göra. Men häraf följer dock icke, att herr Lindhagen har rätt, då han menar, att sammanjämkningsförslaget rätteligen borde förkastas. Åtminstone kan jag icke följa honom i hans uttalande härutinnan.

Herr Lindhagen har riktat en del anmärkningar mot lagutskottets sammanjämkningsförslag. Det är så mycket svårare att nu i detalj besvara dessa, som de icke blifvit fullständigt utvecklade inom utskottet, där herr Lindhagen hufvudsakligen inskränkte sig till att helt allmänt yrka afslag på sammanjämkningsförslaget. Så mycket kunde jag dock af herr Lindhagens framställning fatta, att han bland annat anmärkte, att, om förslaget nu antoges, jordbrukskommissionerna skulle blifva af mycket liten nytta för arrendatorerna. Jag undrar om icke detta är att se saken alltför mycket i svart. Tvärtom tror jag, att dessa jordbrukskommissioner, jämte det de öfvervaka, att jorden väl häfdas, också blifva till ganska stor nytta för tillgodoseende af arrendatorernas befogade intressen. Icke heller tror jag, att herr Lindhagen har rätt, när han fruktar för, att vanhäfdslagen icke alls skall blifva tillämplig på redan nu befintlig vanhäfd. Det talas i lagen om, att uppsikt skall hållas däröfver att jordbruket å fastigheten icke nedlägges eller ägor och byggnader eljest så vanvårdas, att jordbrukets vidmakthållande därigenom äfventyras. Såvidt jag förstår är därigenom medel gifvet för jordbrukskommissionerna att ingripa när helst vanhäfd föreligger. Någon undersökning om tidpunkten, när vanhäfd inträdt kan jag icke tro att det är plats för.

Det ligger i ett sammanjämkningsförslags natur, att det icke gärna kan omfattas med någon entusiasm och med detta förslag är det kanske så, att man icke från något håll kan räkna på hänförelse för detsamma. Men för Andra Kammarens ledamöter i utskottet har det stått klart, att detta var det bästa sättet att i år erhålla ett något så när effektivt resultat af långa och många års arbete i denna sak. Jag tror, att herr Lindhagen riktar sin missstämning åt orätt håll, när han gifver Andra Kammaren och särskildt dess representanter i lagutskottet skulden för, att förslaget icke är sådant som han önskat. Låt oss tänka tillbaka på de gångna tio årens riksdagsarbete i vårt land och de större beslut, som under denna tid fattats! Om vi t. ex. erinra oss rösträttsfrågans lösning, om vi tänka på utgången af striderna för en tillfredsställande lagstiftning om ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete, för en demokratisk läroverksreform samt för en verklig skogsvårdslagstiftning, måste vi icke då erkänna, att alla dessa stora frågor lösts på kompromissens väg. Skälet till att så skett får icke läggas på deras axlar, som suttit i Andra Kammaren eller haft att i veder-

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

börande utskott föra Andra Kammarens talan, utan orsaken är att söka helt enkelt i vår författning, som säger, att bägge kamrarna hafva lika behörighet och myndighet. Det lärer tyvärr icke finnas något medel för Andra Kammaren att i dylika fall alltid trumfa igenom sin mening. Jag tror, att många, kanske rent af majoriteten i denna kammare skulle önskat en betydligt effektivare arrende- och häfdelag, men för oss har det stått klart att det icke varit möjligt att få det. För oss, som varit i utskottet jämte herr Lindhagen, har det varit så mycket större anledning att antaga, att det förslag, som från utskottets sida kommit fram, varit af beskaffenhet att kunna medföra åtskilligt verklig nytta, som under debatten i denna fråga i år herr Lindhagen knappast fått något understöd från norrlandsrepresentanternas sida. Den förmodan vi däraf fått, att norrlandsrepresentanterna i själfva verket varit ganska belåtna med förslaget, hafva vi fått bestyrkt under privata samtal, och detta gör att jag vågar tro, att om resultatet också är långt ifrån fullkomligt, så är det dock icke så dåligt som herr Lindhagen velat göra gällande.

Under de sista dagarne har det nog försports litet knot uppe i bänkarne öfver, att Riksdagens störste arbetsgifvare begagnat sig af sin rätt och kommenderat oss att defilera kring talmansbordet väl ofta, men jag vågar tro, att man trots detta knot, är benägen att göra honnör för honom och för det arbete han nedlagt på den norrländska arrendelagen och häfdelagen. Ty det lärer icke kunna bestridas, att det är han mer än någon annan, som drifvit fram dessa frågor och i främsta rummet tillkommer därför honom äran af att de nu få sin lösning. Jag tror, att alla just på denna dag skola vara med om att skänka honom sin tacksamhet för hvad han på detta område verkat.

Jag yrkar bifall till lagutskottets förslag.

Herr Widén: Herr talman, mina herrar! Då den förste talaren icke gjorde något yrkande, har jag begärt ordet endast för att tillkännagifva den uppfattning, som enligt min, och väl äfven utskottets, mening är den rätta med afseende på tolkningen af första paragrafen i vanhäfdslagen, som här är i fråga.

Jag skall emellertid till att börja med säga, att jag icke är så pessimistisk beträffande lagens verkningar som vare sig herr Lindhagen eller den siste talaren. Jag har sökt att sätta mig in i förhållandena där uppe och medgifver villigt, att man, för att få dem fullt tillfredsställande, kunnat önska vinna mera, än man gjort; och särskildt i fråga om *arrendelagen* anser jag, att det som herr Lindhagen i flera punkter föreslagit verkligen skulle haft stort reelt värde, i fall det kunnat genomföras. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att Kungl. Maj:ts förslag till arrendelag och det sammanjämkningsförslag som nu framlagts till kammarens afgörande i alla delar utom hvad minimiarrendetiden beträffar fullkomligt öfverensstämmer med den motion, som vid årets riksdag väckts af herrar Staaff med flera. Och med afseende på arrendetiden är det allenast den skillnaden, att, då Första Kammaren beslutit tio år och Andra Kammaren, i likhet med hvad i motionen föreslagits, satt tiden till 20 år, en samman-

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

jämkning ägt rum till 15 år. Ehuruväl jag medgifver, att särskildt den eftergift, som Andra Kammaren gjort i fråga om § 21, såsom också af herr Lindhagen framhållits, är af stor betydelse, tror jag dock icke, att det varit möjligt att komma längre än hvad som fordrats i omnämnda motion, som framlagts inom Andra Kammaren.

Går jag sedermera öfver till *häfdelagen*, följer af den formulering, 1 § fått i sammanjämkningsförslaget, enligt min mening alldeles oförtydbart *för det första,* att de utarrenderade bolagsegendomarne icke äro undantagna, utan, i olikhet med hvad som Kungl. Maj:t föreslagit, underkastade jordbrukskommissionens uppsikt, och *för det andra,* att denna uppsikt sträcker sig så långt som jordägarens ansvarighet *enligt arrendelagen* sträcker sig, samt att alltså enskilda aftal mellan jordägaren och arrendatorn, de må vara träffade i arrendekontraktet eller eljest under arrendetiden, hvilka aftal enligt arrendelagen för öfrigt icke hafva rättskraft, icke kunna hindra jordbrukskommissionens ingripande, om jordägaren eftersätter sina skyldigheter. Däraf blifver en följd, såvidt jag kan förstå, att allt bulvansystem är uteslutet. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på en väsentlig förmån, som detta sammanjämkningsförslag gifver — och den är kanske det reellaste af alltsammans, om vi se saken praktiskt. Om förhållandena blifva sådana de hittills varit, och det måste de väl blifva, nämligen att de flesta af bolagens egendomar, som icke ligga alldeles i närheten af deras verk, blifva utarrenderade, kommer uppsikten att gälla *alla dessa utarrenderade egendomar;* och i dessa, de ojämförligt flesta, fallen blir jordbrukskommissionen ett kraftigt stöd för arrendatorn i fråga om anspråk gentemot bolaget på fullgörande af dess skyldigheter enligt arrendelagen. Det ställer sig, mina herrar, i praktiken helt annorlunda, om en arrendator kan vända sig till jordbrukskommissionen och säga: »Husen äro bristfälliga och jag anser, att de behöfva ombyggas» samt jordbrukskommissionen ingriper och vänder sig mot bolaget, än om arrendatorn själf skulle försöka att göra sin rätt gällande mot bolaget. Jordbrukskommissionen kan, om den finner fordran grundad, i dylikt fall ingripa. I detta afseende medför det därför en mycket stor reell vinst, om man antager detta sammanjämkningsförslag, mot om man toge Kungl. Maj:ts förslag. Jag vill nu icke närmare ingå på de juridiska deduktioner den förste talaren gjorde. De innehöllo kanske en liten smula, om jag så får säga, alldeles för »finfin» juridik, för att herrarne skulle kunnat följa med dem. Jag har därför endast velat i allmänna ordalag tillkännagifva, huru jag menar, att paragrafen bör förstås.

Enligt mitt förmenande föreligger icke beträffande vanhäfdslagen något så stort medgifvande gentemot Första Kammarens ståndpunkt; i afseende på denna lag vinner tvärtom, enligt mitt sätt att se, Andra Kammaren mera, praktiskt taget. För min del anser jag, att t. ex. den sidan af saken, huru vanhäfden beskrifves — det är ju så, att Kungl. Maj:t beskrifver vanhäfden i lindrigare ordalag än dem, som användas i herr Petterssons i Södertälje reservation, och att utskottet i sitt sammanjämkningsförslag accepterat dessa mildare ordalag — icke har stor praktisk betydelse. Hvad som däremot har praktisk betydelse är, hurudana jordbrukskommissioner man får. Jag säger,

Angående förslag till lag om arrende af viss jord å landet inom Norrland och Dalarne m. m. (Forts.)

som jag sade under debatten i denna fråga i tisdags, att om man får en duglig och bra jordbrukskommission, kommer lagen att verka godt, men får man en dålig sådan, hjälper det icke, hvad vi skrifva i lagen. Det hänger sålunda hufvudsakligen på jordbrukskommissionerna, hurudan lagen blir.

Nu är detta sammanjämkningsförslag dock i allt fall en kompromiss, det är sant. Men man får icke förkasta alla kompromisser; man får i allmänhet mycket litet här i världen, om man icke går in på sådana. För en tid sedan läste jag ett yttrande af en stor tysk rättslärd, som sade, att »vetenskapen icke får veta af kompromisser, men att lagstiftningen icke kan undvara sådana»; och häraf hafva vi, skulle jag tro, en stark förnimmelse i vår svenska Riksdag. Jag vill också påstå, att den här föreliggande kompromissen har ett betydligt värde. Såsom högsta administrativ styresman i ett län där uppe har jag undersökt förhållandena så godt som stått i min förmåga, och min fulla öfvertygelse är, att lagen, äfven i det skick den nu föreligger, kommer att verka mycket godt. Den kommer, mina herrar, att lända till, att vi få stabilitet i arrendeförhållandena, hvilket är af högsta behof påkalladt, och vidare att jordbrukskommissioner kunna tillsättas och börja på att gripa in. Ju längre vi dröja, desto mer sätta sig förhållandena där uppe, och ingen retroaktiv lagstiftning kan i sådant fall fullt reparera de skador som ske.

Då jag således är af den fulla öfvertygelsen, att denna lagstiftning kommer att lända till mycket gagn, är jag den förste talaren synnerligen tacksam för, att han icke gjorde något yrkande, och han har därigenom enligt min mening mycket gagnat norrlandsfrågan. Och han kan vara öfvertygad om, att, när den dag kommer — och det blir måhända förr än jag nu tror — då lagen behöfver förbättras, jag då gärna skall följa honom. Men nu är jag af den meningen, att det är af hög nöd, att någonting göras och det *snart*. Jag skall be att få yrka bifall till utskottets sammanjämkningsförslag.

I detta anförande instämde herrar *Öberg, Karlsson* i Mo, *Bromée* i Billsta, *Bergman, Mörtsell, Riström, Rehn, Kronlund, Olsson* i See, *Olsson* i Älfdalsåsen, *Ersson, Söderberg* i Hobborn, *Lindgren* i Skog, *Hedström, Åslund, Mogren* och *Ström* i Transtrand.

Öfverläggningen var härmed slutad. Kammaren biföll hvad utskottet i förevarande två punkter hemställt.

§ 6.

Angående förslag till lag om tillsättning af prästerliga tjänster.

Härpå föredrogs första särskilda utskottets memorial n:o 6, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande utskottets utlåtande n:o 3 i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition, n:o 12, med förslag till lag angående tillsättning af prästerliga tjänster, dels väckta motioner i ämnet; och yttrade därvid:

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Vid granskning af föreliggande memorial finner man genast, att utskottets

förslag innehåller, att Andra Kammaren skall släppa efter mycket mer än Första Kammaren i fråga om den ståndpunkt, som respektive kammare intagit vid frågans förberedande behandling. Särskildt är detta förhållandet beträffande § 26, som handlar om valrätten och dess utöfvande, och därför hafva fyra af denna kammares ledamöter i utskottet reserverat sig mot utskottets förslag till lydelse af nämnda paragraf. Då jag det oaktadt nu böjer mig och går med på den föreslagna sammanjämkningen, gör jag det, emedan den nya vallagen ändå blir bra mycket bättre än den nuvarande.

Angående förslag till lag om tillsättning af prästerliga tjänster. (Forts.)

Men jag vill på samma gång förklara, att jag fortfarande anser, att det beslut Andra Kammaren förut fattade i denna fråga var långt bättre än hvad som innefattas i detta sammanjämkningsförslag eller denna kompromiss. Och jag vill uttryckligen betona, att ett antagande af förslaget, sådant det nu föreligger, icke får betraktas såsom något godkännande från min sida af det misstroende, som under frågans behandling riktades mot den stora massa af medborgare, som nu lämnas utan valrätt.

Jag har, herr talman, intet yrkande att göra, utan har jag endast velat säga detta.

Med herr Persson i Tällberg förenade sig herrar *Forssell, Bogren, Jansson* i Edsbäcken och *Juhlin.*

Herr Schotte: Herr talman! I likhet med föregående talare får jag beklaga, att utskottet icke nått ett bättre resultat med sitt sammanjämkningsförslag och särskildt att utskottet icke kunnat ena sig om att i afseende på rösträtt vid prästval vidhålla Andra Kammarens beslut. Jag tror emellertid, att det är en fråga, som i en nära framtid kommer att slå igenom, och jag är öfvertygad om, att kammaren då skall se på denna sak med större förståelse, än den hittills gjort.

Utskottets förslag är ju ett eklatant uttryck för den praxis, som alltmer utvecklat sig, att sammanjämkningar ske efter mer eller mindre matematiska linjer och att principer och grundsatser få sitta emellan. Det är ett utslag af den kompromiss- och tröttheitspolitik, hvarigenom så många halfmesyrer och så många vingklippta reformer i vårt land kommit till. Detta är en praxis, hvilken, såsom förut påpekats, ej kommer att brytas, förrän andra grunder blifvit lagda för de båda kamrarnas maktställning och behörighet i statslifvet.

Under nu antydda förhållanden har jag, herr talman, i denna riksdagens elfte timme intet yrkande att göra.

Herr Söderbergh i Karlshamn: Herr talman! Då ingen af de föregående talarne framställt något yrkande, anser jag mig icke behöfva upptaga kammarens dyrbara tid med vidare yttrande i saken, utan inskränker jag mig till att helt enkelt yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll hvad utskottet i detta memorial hemställt.

§ 7.

Föredrogos hvart för sig statsutskottets memorial och utlåtande:

n:o 215, med förslag till åtskilliga stadganden i det nya reglementet för riksgäldskontoret;

n:o 216, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster; och

n:o 219, angående beviljande för innevarande riksdag af ökadt belopp till gratifikationer åt tjänstemän hos statsutskottet.

Hvad utskottet i dessa memorial och utlåtande hemställt bifölls af kammaren.

§ 8.

Interpellation.

Ordet begärdes härefter af

Herr Bogren, som yttrade: Herr talman! Såväl i Stockholms-Tidningen som i Aftonbladet med flera tidningar har i dessa dagar i artiklar uppgifvits,

dels att den nämnd af sakkunniga, som adjungerad till medicinalstyrelsen haft sig ålagdt att afgifva ett utlåtande beträffande ordnandet af handeln med läkemedel, i dessa dagar skulle vara färdig med detta utlåtande,

dels att ett allmänt spridt rykte vill veta, att regeringen skulle umgås med tanken att på grundvalen af nämnda sakkunniga nämnds och medicinalstyrelsens utlåtande, utfärda en nådig förordning angående apoteksvaror, utan att vare sig underkasta frågan någon vidare utredning eller underställa densamma Riksdagens pröfning.

Skulle detta rykte innehålla någon sanning, hvilket jag naturligtvis icke kan veta, anhåller jag emellertid att, innan beslut i nämnda riktning till äfventyrs fattas, få framhålla följande synpunkter:

De olika förslag till läkemedelshandelns ordnande, öfver hvilka de sakkunnige haft att afge utlåtande, divergera sinsemellan högst betydligt. De divergera icke endast i fråga om detaljbestämmelser, utan äfven beträffande den principfråga, som utgör den kardinalpunkt, på hvilken frågans hela ordnande hvilar, definitionen på, hvad som bör förstås med apoteksvara. Denna definition, hvars omfattning i den bestående lagstiftningen i ämnet af Rabenius formuleras så, att med läkemedel förstås ämnen, hvilka äro afsedda att bota sjukdomar, synes, enligt uppfattning såväl från den fria handelns representanter som apoteksnäringens målsmän, icke än vara väl funnen.

Samma ståndpunkt, som vid kemistsamfundets sammanträde den 15 april 1904 angafs af en representativ företrädare för den fria handelns intressen, verkställande direktören för aktiebolaget »Wilhelm Becker», grosshandlaren Herman Gentele, att det är svårt att uppställa en definition på ett sådant kollektivbegrepp som apoteksvara, synes ännu, så sent som i närvarande stund, intagas af den farmaceutiska sakkunskapens män. Detta framgår otvetydigt af de uttalanden, som fälldes under diskussionen i Farmaceutiska föreningen sistlidne lördag öfver ämnet: »Hvad bör förstås med apoteksvara»?

Olika talare framhöllo svårigheten att ge en juridisk oanfäktbar definition på detta begrepp, och i den resolution, som fattades, inskränkte man sig till att framhålla önskvärdheten af att en ny lagstiftning måtte klargöra, hvad som förstås med apoteksvara. *Interpellation.* (Forts.)

I de olika förslag till lagstiftning i ämnet, som föreligga, betonas från den ena sidan af apoteksnäringens representanter den uppfattningen, att som apoteksvara bör anses ämnen eller beredningar, som *endast eller i hufvudsaklig mån* användas såsom läkemedel eller vid tillagning af läkemedel. Från den fria handelns representanter åter förfäktas den åsikten, att till apoteksvaror äro att hänföra ämnen eller beredningar, som *uteslutande* hafva användning såsom läkemedel eller vid tillagning af läkemedel.

Kan man vänta, att den nu tillsatta sakkunnigs-nämnden skall finna en definition, som på invändningsfritt sätt löser motsatsen mellan båda dessa, hvar och en från den synpunkt, från hvilken de olika förslagsställarna utgått, förklarliga uppfattningar af definitionens omfattning?

Då detta icke är sannolikt, synes det i hög grad önskvärdt, att frågan, innan den slutligen af regeringen afgöres, erhåller en ytterligare utredning, som gör det möjligt att få ett enigt uttalande åtminstone beträffande denna lagens vitala punkt från såväl industriens och den fria handelns män som från apoteksnäringens representanter.

En lag eller en förordning, byggd på ett utlåtande, som till äfventyrs företräder en ensidig uppfattning af denna kardinalpunkt, kan icke sägas vara sådan, att den tillgodoser såväl den tekniska industriens som apoteksnäringens intressen.

En annan vital punkt, som icke heller än synes vara tillräckligt utredd, då diskussionen därom icke ledt till enighet, är den, huruvida allmänhetens bästa på mest betryggande sätt tillgodoses genom en ytterligare skärpning eller möjligen blott ett fasthållande vid en snäf tolkning af, hvad som förstås med apoteksvara, eller en friare uppfattning däraf, än den som gjorde sig gällande i slutet af 1600-talet, grundad i den allmänna bildningens dåvarande ståndpunkt och den ringa utveckling, kemien som vetenskap då ännu vunnit.

Å ena sidan framhålles med styrka, att allmänheten i vårt glest befolkade land icke kan vara betjänt med en för snäf tolkning af begreppet apoteksvara, som gör det omöjligt att erhålla de vanligaste medel icke blott för ens de lindrigaste sjukdomars häfvande, utan äfven till förekommande af smittas spridande och till hälsans vård annat än från de ofta på flera mils afstånd från hvarandra liggande apoteken.

Man betonar från målsmännen för denna friare uppfattning af hvad som bör menas med apoteksvara, att definitionen därpå bör göras så, att allmänheten, med bibehållande af den trygghet fordran på vetenskapliga kvalifikationer hos tillverkaren och kontroll öfver försäljaren af läkemedel skänker, kan erhålla sådana så lätt som möjligt och till ett pris, som står i rimligt förhållande till varans verkliga värde.

Å andra sidan betonas med styrka, att högre än intresset att

Interpellation. (Forts.)

erhålla läkemedel lätt och till billigt pris, står intresset af att full garanti finnes för, att icke blott tillredningen, utan äfven försäljningen af alla läkemedel, äfven de enklaste, sker uteslutande genom sakkunniga, liksom noggrannt öfvervakade personer, och att sådana icke finnas utanför apoteken.

Kan man antaga, att den nu tillsatta nämnden verkligen lyckats finna en tillfredsställande lösning äfven af denna tvistiga fråga, och vore det icke under alla omständigheter åtminstone klokast och riktigast, att, innan dess utlåtande lägges till grund för en lag eller förordning, det blefve underkastadt en granskning, som gaf vid handen, hur därmed förhåller sig?

Men icke blott här berörda spörsmål, huruvida den utredning, som nu föreligger, kan anses tillräckligt uttömmande, allsidig och afgörande för att på densamma skall kunna omedelbart byggas en lag eller förordning, synes vara förtjänt att taga under ompröfning. Äfven en annan fråga framställer sig med anledning af de af mig anförda tidningsuppgifterna.

I dem återges ju också det ryktet, att regeringen skulle vara betänkt på att ge de nya bestämmelserna formen af en kunglig förordning, promulgerad utan Riksdagens hörande.

En dylik afsikt, om den förefinnes, har gifvetvis sin grund däri, att regeringen då skulle anse frågan ostridligt falla inom området för Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt.

Detta torde emellertid icke vara så alldeles afgjordt, utan i icke ringa mån vara beroende på de väntade bestämmelsernas räckvidd.

Enligt regeringsformens paragraf 89 tillkommer visserligen den ekonomiska lagstiftningen Konungen, men denna paragraf inrymmer äfven åt Konungen rätt att, om han så finner lämpligt, öfverlämna åt Riksdagen att gemensamt med honom afgöra ärenden, som rikets allmänna styrelse kräfver, fallande inom det område paragrafen i fråga omfattar.

Af denna rätt har Konungen äfven vid flerfaldiga tillfällen begagnat sig just i frågor af med det här gällande besläktad art.

Näringsfrihetsförordningen af den 18 juni 1864 tillkom först sedan Riksdagen i skrifvelse af den 17 oktober 1863 förklarat, att den för sin del på förhand undanröjde alla hinder mot utvidgad näringsfrihet, som i allmän lag kunde förefinnas.

Bland inskränkningar i den i denna förordning beviljade allmänna näringsfriheten upptages såväl inskränkning i rätten att försälja apoteksvaror som i rätten att tillverka och försälja brännvin. De bestämmelser, som ordna tillverkningen och försäljningen af brännvin, äro tillkomna efter Riksdagens hörande. Ligger icke däruti en fingervisning, att de bestämmelser, som, efter närigsfrihetens promulgerande, komma att utfärdas för att reglera handeln med apoteksvaror, äfven lämpligen böra ske efter Riksdagens hörande?

Visserligen falla ju uttryckligen bestämmelser, som afse att tillgodose folkets fysiska välbefinnande, under Konungens ekonomiska lagstiftningsrätt, men direkt väl närmast sådana, som afse att ge administrativa föreskrifter för sjukvårdens ordnande snarare än sådana, som, i likhet med regleringen af handeln med apoteksvaror,

äfven direkt beröra ekonomiska intressen, beroende på tillämpningen af näringsfrihetsförordningen. *Interpellation.* (Forts.)

Frågor af dylik art synas lämpligen böra ordnas icke i enlighet med regeringsformens paragraf 89, utan dess paragraf 87.

I fråga om ordnandet af handeln med apoteksvaror tillkommer ytterligare en omständighet, som torde ge anledning till ett öfvervägande, om icke dithörande frågor till och med snarare höra under regeringsformens paragraf 60 än nyss nämnda paragrafer.

I ofvannämnda paragraf 60 heter det ju: »Ej må Konungen till vinning för... enskilda personer och korporationer några monopolier fastställa».

Innehåller det förslag till lag eller förordning för ordnandet af handeln med läkemedel, i hvilken väntas några bestämmelser, hvilka ytterligare utvidga det monopol, som i lagen af 1683, privilegiebrefvet af 1675 och kungl. resolutionen af 1698 tillerkänts apoteksnäringens representanter, så falla tydligen dessa stadganden därom under regeringsformens paragraf 60.

Men det är icke nog med här anförda betänkligheter gentemot ett ordnande af läkemedelshandeln på grundvalen af regeringsformens paragraf 89.

Ingå i det förslag till denna handelns ordnande i likhet med hvad fallet är i åtskilliga af de förslag därtill, den tillsatta sakkunnigs-nämnden haft att behandla, bestämmelser, som afse att reglera rätten att i tryck lämna meddelande om varorna, måste gifvetvis alla dithörande frågor erhålla den behandling tryckfrihetslagen föreskrifver.

Inskränker kommitterades utlåtande eventuellt rätten att i den allmänna handeln äfven som läkemedel annonsera varor, som, när de icke betecknas som läkemedel, äro fria, eller apotekares rätt att annat än i fackpressen annonsera sina varor, kan en dylik inskränkning icke ske utan motsvarande ändringar i tryckfrihetslagen.

I tryckfrihetsförordningens paragraf 2 stadgas ju, att i öfverensstämmelse med i dess första paragraf lagda grunder för en allmän och lagbunden frihet skall det under de i paragraf 3 stadgade förbehåll stå hvarje författare fritt att öfver allt, hvad som är eller kan blifva föremål för mänsklig kunskap, genom tryck sina tankar kungöra. Sedan i samma paragrafs 4 moment vissa restriktioner gjorts i denna rätt, heter det i samma moments sista punkt: I öfrigt och som det blefve för vidlyftigt att alla förekommande ämnen, mål och ärenden med noggrannhet utsätta, skall det stå hvar och en fritt att i allmänt tryck kunnigtgöra allt, som i denna lag icke finnes uttryckligen förbjudet.

Nu finnes i moment 4 af förordningens paragraf 2 intet som helst förbud för att i tryck lämna meddelanden om arten och beskaffenheten af i handeln förekommande läkemedel eller någon inskränkning af platsen för dylika meddelandens lämnande.

Icke heller innehåller tryckfrihetsförordningens paragraf 3 något dylikt förbud, så snart icke meddelandena kunna räknas till sådana, som falla under rubriken lögnaktiga uppgifter eller vrängda framställningar till allmänhetens förvillande. Meddelanden om läkemedel,

Interpellation. (Forts.)

som icke öfverskrida här uppdragna gränser, kunna sålunda icke utan tryckfrihetsförordningens ändring underkastas någon inskränkning.

Skall en inskränkning ske, måste den ske på samma sätt som när i moment 12 af nämnda paragraf 3 en begränsning gjordes i rätten att införa lotteriannonser.

Det har visserligen redan nu varit kutym, att apotekare icke annonserat annat än i fackpressen, men något direkt förbud däremot finnes icke hittills och har icke heller kunnat finnas. Den inskränkning, de i detta fall ålagt sig, har endast berott på deras frivilligt åtagna sätt att tolka punkt 4 i kungl. sundhetskollegii cirkulär af den 16 februari 1874 till apotekarne i riket beträffande vissa vid läkemedels försäljning förekommande missbruk, där det på tal om försäljningen af arkana heter: »Detta onda bör långt ifrån att af apotekarne själfva befordras, såsom hittills skett, därigenom att arkana icke allenast finnes på många apotek att tillgå, utan äfven stundom genom priskuranter, annonser och plakat utbjudas, tvärtom genom apotekarnes medverkan motarbetas, och därigenom den lagstiftning rörande detta ämne underlättas, hvilken torde vara att förvänta i sammanhang med ett nytt apotekarreglemente».

I samband med här berörda spörsmål tillåter jag mig äfven erinra därom, att också i andra länder, där under senare tid bestämmelser utfärdats för ordnande af handeln med läkemedel, detta ordnande i regel skett genom båda statsmakternas samverkan.

I Tyskland är visserligen själfva den kejserliga förordningen af den 22 oktober 1901, som reglerar handeln med apoteksvaror, utfärdad utan riksdagens hörande. Men kompletterande bestämmelser beträffande straff för öfverträdelse af denna förordning liksom beträffande handeln med näringsmedel, de förra af samma datum som nyssnämnda kejserliga förordning, de senare af den 14 maj 1879, ha utfärdats efter förbundsrådets och riksdagens hörande.

I Danmark håller man för närvarande ju på att förbereda en ny lagstiftning beträffande sundhetsväsendet i det hela. Den kommitté, som tillsatts härför genom lag af den 13 mars 1908 och som redan afgifvit den del af sitt betänkande, som omfattar ordningen af sundhetsväsendets centralstyrelse, har utsetts af justitieministern och riksdagen gemensamt, och dess förslag skola underställas riksdagens pröfning.

Äfven i Frankrike, där vid omreglering af bestämmelserna om läkemedelshandelns ordnande det liksom här gällt att ersätta gamla kungliga förordningar med nya lagbestämmelser, har frågans behandling företagits med representationens medverkan.

På grundval af här anförda skäl tillåter jag mig, herr talman, att anhålla om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kungl. civildepartementet framställa följande spörsmål:

1:o) Har herr statsrådet och chefen för civildepartementet noga öfvervägt de faror för den svenska näringsfriheten, som kunna vara förenade med ytterligare utvidgning af apoteksprivilegierna i nu af mig berörd riktning? samt

2:o) Har herr statsrådet för afsikt att tillråda Kungl. Maj:t att

på administrativ väg, utan Riksdagens medverkan, afgöra detta ärende?

Interpellation. (Forts.)

Med anledning af den långt framskridna tiden och då riksdagen står i begrepp att upplösas, ber jag vördsamt om kammarens tillstånd att få framställa denna interpellation utan föregående bordläggning.

Ifrågavarande anhållan blef på begäran bordlagd.

§ 9.

Bevillningsutskottets betänkande n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om rätt för Kungl. Maj:t att i visst fall förordna om omedelbar tillämpning af ifrågasatt förhöjd tull eller tillverkningsskatt, som nu föredrogs, blef af kammaren godkändt.

§ 10.

Angående särskilda bevillningsafgifter för vissa utländska arbetare.

Vidare företogs till behandling bevillningsutskottets betänkande n:o 33, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående särskilda bevillningsafgifter för utländingar, som i Sverige åtaga sig eller utföra arbete utan att här vara uppförda till beskattning.

I en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 106, hade herr *Lindberg,* med instämmande af tre andra af kammarens ledamöter, hemställt, det Riksdagen ville besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande af förslag till särskilda bevillningsafgifter för utländingar, som i Sverige åtoge sig eller utförde arbete utan att där vara uppförda till beskattning.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

Reservationer hade afgifvits:

af herrar *Karlsson* i Göteborg, *Berg* i Göteborg, *Schotte* och *Röing,* hvilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t behagade utreda, huruvida och efter hvilka grunder utländingar, som i Sverige åtoge sig eller utförde arbete utan att enligt hittills gällande föreskrifter vara här i landet underkastade inkomstbevillning eller bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, borde åläggas skatteplikt till stat och kommun, samt härefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen kunde gifva anledning,

samt af herr *Branting,* som instämt i förestående yrkande, dock med förbehåll för viss del af motiveringen.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter

Angående särskilda bevillningsafgifter för vissa utländska arbetare. (Forts.)

Herr Karlsson i Göteborg anförde: Herr talman, mina herrar! Hvad motionären här har begärt är ju, att vissa utländska arbetare, som anställas i arbete här i landet, skola underkastas beskattning. Motionären har tänkt sig, att denna beskattning skulle ställas i öfverensstämmelse med den lagstiftning, som förra årets Riksdag beslöt beträffande utländska artister och musikanter.

Utskottet har ställt sig fullständigt afvisande mot motionärens förslag. Det säges bland annat, att det alls icke går för sig att jämställa ifrågavarande arbetare med utländska artister, musikanter o. s. v. Nu kan detta vara sant i visst afseende, men när det gäller att bestämma beskattningen, är det ju endast fråga om att beskatta en viss inkomst, som förvärfvats genom arbete här i landet, och i det hänseendet har jag för min del ansett, att man väl kan göra en jämförelse. Skatten rättar ju sig icke efter arbetets art, utan efter den inkomst man genom arbetet förvärfvar.

Jag vill här göra den anmärkningen, att då jag i viss mån biträdt den tankegång, som ledt motionärens förslag, så har jag dock varit fullt förvissad därom, att de arbetare, hvilka det här gäller, åtminstone i allmänhet äro respektabelt folk. Jag har också varit öfvertygad om att på grund af den svårighet, som för närvarande råder att erhålla tillräcklig arbetskraft inom jordbruket, ifrågavarande arbetare kunna hälsas rent af välkomna, ty det arbete de utföra är samhällsnyttigt och gagnelikt. Men den fråga, som jag ställt till mig, har varit, om man icke bör underkasta äfven dessa främmande arbetare beskattning för den förtjänst, som de ha här i landet, och denna fråga har jag måst besvara jakande.

Utskottet säger ju nu bland annat, att den föreslagna beskattningen skulle kunna medföra vissa mindre önskvärda konsekvenser, ty om man vill ordna denna beskattning så, att den blir effektiv, så finge man troligen föreskrifva, att arbetsgifvarne skulle svara för den skatt, som blefve ålagd de utländska arbetarne. Nå, den följden tycker jag ej i och för sig är något, som man behöfver ha stora farhågor för. Utskottet säger, att härifrån steget lätt är taget till att låta arbetsgifvarne i allmänhet svara för sina arbetares utskylder, men detta förefaller mig vara att draga ut konsekvenserna något väl långt. Ty däraf att man för vissa arbetare, som icke äro bofasta, utan vistas här blott en kortare tid, skulle vilja föreskrifva vissa åtgärder för att vara säker på att få ut skatten, däraf behöfver icke följa, att man skulle lagstifta på samma sätt äfven rörande andra arbetare.

Vidare har utskottet som ett skäl för sitt afslagsyrkande anfört äfven det, att dessa säsongarbetare icke inom kommunen åtnjuta alla de förmåner, som beredas de där bosatta arbetarne. Det är odisputabelt, att de icke åtnjuta *alla* åsyftade fördelar, men lika odisputabelt är, att de åtnjuta en god del af sagda förmåner. Och så kommer härtill en annan omständighet. Det är icke alldeles omöjligt, att arbetare af denna art kunna ådraga kommunen dryga utgifter. Jag vill i detta afseende erinra om hvad som omtalas i den utredning rörande ifrågavarande arbetares förhållanden, som kommerskollegii arbetsstatistiska byrå föranstaltat. Där omtalas näm-

Angående särskilda bevillningsafgifter för vissa utländska arbetare. (Forts.)

ligen, att vid Emmaljunga torffabrik hade 1906 anställts en del galiziska arbetare. Icke mindre än 42 af dessa måste på kommunens bekostnad sändas tillbaka till sitt land.

Sålunda kunna sådana förhållanden uppkomma, att en kommun drabbas af extra utgifter till följd af dessa arbetares anställande. Under sådana förhållanden har jag för min del ansett lämpligt, att man underkastar frågan en utredning och granskning.

Nu kunna ju många mena — och utskottet antyder detsamma — att, då ifrågavarande arbetare enligt utskottets meddelande uppgå till ett antal af omkring 1,200, detta antal är så obetydligt, att det därför ej vore af nöden att vidtaga några åtgärder i förevarande afseende. Nu är emellertid förhållandet det, att det är jordbruksarbetarne ensamt som äro omkring 1,200. Men tager man alla med, finner man, att de 1907 utgjorde närmare 1,700. Jag kan ju erkänna, att icke heller detta antal är så synnerligen betydande. Men jag tror, att det på alla områden, och icke minst på detta, går lättare för sig att lagstifta, innan lagstiftningen visat sig beröra alltför många personers intressen.

Det är därför, herr talman, som vi reservanter ansett oss böra hemställa, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t behagade utreda, huruvida och efter hvilka grunder utländingar, som i Sverige åtaga sig eller utföra arbete utan att enligt hittills gällande föreskrifter vara här i landet underkastade inkomstbevillning eller bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, böra åläggas skatteplikt till stat och kommun, samt att härefter för Riksdagen framlägga det förslag, hvartill utredningen må gifva anledning.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Vidare yttrade:

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Då jag icke kunnat förena mig med mina kamrater från denna kammare i fråga om deras här afgifna reservation, skall jag be att få anföra de skäl, som härvid varit för mig bestämande.

Jag ber då först att få nämna, att då jag läste ifrågavarande motion, kunde jag förstå, att det var en god idé, som låg bakom densamma. Den afsåg nämligen att lägga hinder i vägen för import af utländska arbetare till vårt land, och motionärens önskan gick därpå ut, att man skulle få lika hög skatt på dessa arbetare som man förlidet år satte på utländska musikanter. Denna skatt afsåg att hindra de utländska musikanterna att träda våra inhemska musikanter för mycket in på lifvet, och att våra musikanter skulle komma ifrån den starka konkurrens, som de utländska förorsakade.

Beskattningen af ifrågavarande utländingar ansågo alltså såväl bevillningsutskottet som Riksdagen vara principiellt riktig. Äfven jag för min ringa del var af samma mening. Jag ansåg nämligen, att de, som sitta på dessa restauranter och konsumera punsch till

Angående särskilda bevillningsafgifter för vissa utländska arbetare. (Forts.)

långt in på nätterna, lika väl kunna reda sig med svenska som utländska musikanter.

Om man nu ser på reservationen, så finner man, att reservanterna helt enkelt tagit afstånd från detta uttalande i motionen. De säga nämligen på sidan 6: »Att, såsom motionären ifrågasatt, ålägga de utländingar, hvarom här är fråga, bevillningsafgifter i ungefärlig analogi med dem, som åligga utländska artister, musikanter m. fl., synes utskottet emellertid icke böra ifrågakomma, utan torde beskattningen skäligen böra ansluta sig till de allmänna reglerna för inländsk mans skattskyldighet till stat och kommun.»

Detta är alltså reservanternas uttalande och på grund häraf föreslå de en skrifvelse till Kungl. Maj:t. Det är detta uttalande, som jag ej kan biträda. Ty jag har mycket svårt att förstå, huru det skulle vara möjligt att fullt likställa dessa utländingar i beskattningshänseende med de inhemska arbetarne. Och att skrifva till Kungl. Maj:t i detta syfte synes mig alltså icke kunna leda till det med en dylik skrifvelse åsyftade resultatet.

Om man nu studerar den tabell, som är vidfogad utskottets betänkande och återfinnes på sidan 9, så finner man, att dessa utländingars inkomst per säsong här i landet kan beräknas utgöra för en man 405,30 kronor, en kvinna 353,65 kronor och en yngling 358,30 kronor; och en del kan ha t. o. m. 451 kronor, hvilket är den högsta förtjänst någon haft. Nu är det ju så, att det bevillningsfria afdraget i vårt land är 450 kronor. Om man nu skall likställa dessa utländingar med de svenska skattskyldiga, så är det gifvet, att de skola befrias från skatt. Jag kan icke finna, att man då kan skrifva till Kungl. Maj:t och begära, att de skola likställas, om de redan nu äro likställda, i så måtto, att då de ej förtjäna öfver 450 kronor, så slippa de skatta likaväl som de svenska arbetarna. De äro ju i det stycket fullkomlikt likställda. Återstår endast den personliga afgift, som de svenska hafva, d. v. s. 50 öre för män och 25 öre för kvinnor. Den afgiften går till skolan, men de utländska arbetare, som hafva säsongarbete i vårt land, hafva ju ingen nytta af våra skolor, de hafva inga barn i dem, och om man således vill, att de skola vara likställda i den synpunkten, så böra de vara befriade från dessa personliga afgifter, då de icke hafva någon nytta af skolan. Tänka vi så på hvilken nytta våra svenska arbetare hafva af kommunerna för öfrigt, så finna vi, att de hafva en fördel, som utländingarna naturligtvis sakna, nämligen den, att om de svenska arbetarna komma i nöd, så få de åtminstone något understöd af kommunen, då däremot de utländska af sina arbetsgifvare skickas hem, om de komma i nöd. Jag kan således icke finna annat, än att om vi u skulle fatta beslut om en skrifvelse till Kungl. Maj:t i det syftet att de utländska arbetarne skola ställas lika med de svenska, så lär väl Kungl. Maj:t icke kunna göra något vid den frågan på grund af de upplysningar, som föreligga i detta betänkande.

Dessutom tror jag, att det icke skulle vara någon egentlig fördel att vidtaga några särskilda åtgärder i detta afseende, ty det skulle kunna hända, att det ledde därhän, att man äfven i Danmark vidtoge särskilda åtgärder mot svenska arbetare där. Hvad skulle

Angående särskilda bevillningsafgifter för vissa utländska arbetare. (Forts.)

då följden blifva? Jo, då blefve följden naturligtvis den, att man i Danmark möjligen skulle plocka några kronor ur fickorna på de svenska arbetarna och i Sverige skulle man plocka några kronor ur fickorna på de utländska arbetarna, men jag för min del hyser den åsikten, att dessa arbetare, som importeras till Sverige likaväl som de, hvilka gå öfver till Danmark, mycket väl behöfva ha kvar sina slantar, och därför kan jag biträda det slut, som utskottet kommit till.

Jag skall be, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag, och jag ber att få tillägga, att det är egendomligt, att man från det håll, hvarifrån motionen utgått, kommer fram med ett sådant förslag.

Den socialistiska folkrörelsen i vårt land vill ju anses vara internationell, och vill man hålla på detta, så borde man väl äfven i gärning söka visa, att den verkligen är internationell. Jag tror således, att det äfven från den synpunkten är skäl att afslå den föreliggande motionen.

Herr Lindberg: Herr talman, mina herrar! Jag trodde icke, när jag för fyra månader sedan väckte denna motion, att jag skulle behöfva stå och försvara den nu i Riksdagens sista timme, när denna kammare snart nog befinner sig i upplösningstillstånd. Jag vill emellertid icke lägga skulden på bevillningsutskottet för att denna fråga kommit så sent före, ty jag tror, att bevillningsutskottet ägnat frågan en synnerligen stor omsorg. Den vidtgående utredning, som åtföljde dels detta betänkande och dels den redogörelse, som vi för några dagar sedan fått oss till handa i kammaren från kungl. kommerskollegium angående utländske arbetares sysselsättning i Sverige — denna utredning har, trots det, att den för utskottets vidkommade resulterat i ett afstyrkande af min motion, ytterligare styrkt mig i min åsikt, att denna fråga är värd att tagas i betraktande, och att vi förr eller senare nödgas ägna vår uppmärksamhet åt den utländska arbetskraften här i Sverige.

Nu har man, jag vet icke af hvilken anledning, från alla håll velat låta påskina, att denna fråga skulle gälla endast de utländska jordbruksarbetarne, d. v. s. galizierna och polackerna, som under sommaren och skördetiden sysselsättas i Skåne. Det är fullständigt felaktigt. Det gäller icke endast dessa arbetare, det skulle gälla alla utländska arbetare, som komma hit och få sysselsättning.

Det nu existerande förhållandet är en ständig källa till förundran och understundom äfven till förargelse för svenska handtverkare, som någon tid arbetat t. ex. i Tyskland. De ha nämligen icke varit sysselsatta där mer än tre månader, förrän de äro nödsakade att betala skatt, jag tror sex mark årligen, d. v. s. de få betala hvarje kvartal ungefär 1 mark 50 pf. När de nu komma hem och se, hurusom hos oss, särskildt i städerna nere i Skåne, ganska ofta förekommer en hel mängd utländska handtverkare och yrkesarbetare, som där hafva sysselsättning, förvåna de sig öfver, att icke dessa få betala skatt här i landet, när svenskar och för öfrigt alla andra utländingar nödgas att betala skatt i Tyskland.

Jag är af den åsikten, att man för att vara rättvis bör beskatta

Angående särskilda bevillningsafgifter för vissa utländska arbetare. (Forts.)

äfven den tillfälliga utländska arbetskraften i Sverige, så att icke de svenska arbetarna få den ringaste orsak att säga, att utländingarna äro favoriserade här i landet på de svenska arbetarnas bekostnad. Hvad särskildt angår frågan om galizier och polacker eller dessa utländska jordbruksarbetare, hade det varit önskvärdt, om Riksdagen kunnat ägna något litet af sin återstående tid för att debattera denna fråga. Nu skall det emellertid icke falla mig in att drifva upp en diskussion om de förhållanden, som kunna skapas af dessa utländska arbetares tillvaro i Sverige. Därtill är ju icke denna timme lämplig. Men så mycket vill jag i alla fall säga, att när den föregående talaren påstod, att jag hade yrkat på, att de skulle beskattas lika högt som de utländska musikanterna, så var det fullkomligt felaktigt. Jag har icke yrkat, att de skulle beskattas lika högt — för öfrigt tycker jag, att de utländska musikanterna äro alltför högt beskattade — jag har endast påpekat, att Riksdagen vid ett föregående tillfälle beslutat uttaga skatt af utländska musikanter och artister samt att alla de skäl, som anfördes till förmån för den då beslutade beskattningen af utländingar, gälla i samma grad den utländska arbetskraften öfver hufvud, så snart den uppträder konkurrerande å svenska arbetsmarknaden. Jag vill i förbigående nämna, att man dragit ut konsekvenserna af förutnämnda beslut så, att man till och med tagit sig för, såsom det händt på sista tiden, att utkräfva skatt af utländska idrottsmän, som kommit hit för att deltaga i idrottsöfningar. Nu menar jag, att när man å det ena hållet beskattar utländingar så hårdt bör man i rimlighetens namn icke kunna säga, att det är något oriktigt att begära skydd för den svenska arbetskraften mot dess utländska konkurrent.

Det är visserligent sant, att de inkomster, som en del af de utländska jordbruksarbetarna ha, icke uppgå till några nämnvärda summor. Och när man likställer dem med de svenska arbetare, hvilkas inkomst ligger under det bevillningsfria afdraget, medgifver jag gärna, att det är en sammanställning, som vid första påseendet kan synas rättvis. Men vi få ändock besinna, att den svenska arbetaren förbrukar hela sin förtjänst inom landet och därmed i någon mån bidrager till den indirekta beskattningen, under det att den utländske skickar hem största delen af sin kontanta aflöning. Det är väl ändock någon skillnad. Såsom den utredning visar, hvilken vi fått mottaga från kommerskollegium, förhåller det sig så, att de utländska jordbruksarbetarna hufvudsakligen lefva på de natura-förmåner, de åtnjuta af sina arbetsgifvare, och en stor del af deras kontanta aflöning skicka de till sina respektive hemorter. Enligt denna utredning skulle summan af på sådant sätt från landet utgående penningar utgöra omkring 200,000 kronor. Men antagligen är beloppet i verkligheten betydligt högre. Och jag tror icke, att jag öfverdrifver, om jag säger, att hvad dessa utländska arbetare årligen sända till sina hemorter nog torde uppgå till mellan 3- och 400,000 kronor.

Jag vill, herr talman, icke taga upp tiden med något längre bemötande af utskottets anmärkningar. Den föregående ärade talaren förundrade sig öfver att en motion som denna kunde komma från det håll, där man arbetar för internationell samverkan. Jag vill endast

Angående särskilda bevillningsafgifter för vissa utländska arbetare. (Forts.)

nu göra honom uppmärksam på att det aldrig varit min mening, att vi skulle förbjuda de utländska arbetarna att komma hit till landet. Jag vill endast likställa dem med de svenska arbetarna, så att det missnöje, som är rådande bland dessa, icke skall hafva sin grund i den uppfattningen, att utländingarna äro mera gynnade än landets egna arbetare. För öfrigt, då nu alla våra inhemska produkter äro skyddade på ett eller annat sätt, industri- och landtbruksprodukter t. ex. åtnjuta tullskydd, så hvarför skulle då icke den svenska arbetskraften få åtnjuta någon liten smula skydd mot den utländska konkurrensen?

Jag anhåller, herr talman, om bifall till den vid utskottets betänkande fogade reservationen.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de därunder gjorda yrkandena framställde herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan och vidare på afslag däråå och bifall i stället till den af herr Karlsson i Göteborg m. fl. vid betänkandet afgifna reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Herr Jesperson begärde emellertid votering, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande n:o 33, bifaller den vid betänkandet af herr Karlsson i Göteborg m. fl. afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 67 ja, men 68 nej, hvadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,58 e. m. för att åter sammanträda kl. 9 e. m., då enligt utfärdadt anslag detta plenum komme att fortsättas.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 21 maj.

Kl. 9 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen meddelade, att till honom ingått ett på franska språket affattadt telegram; och upplästes en svensk öfversättning af telegrammet, så lydande:

Basel den 15 maj 1909.

Herr talmannen i den Svenska Riksdagens Andra Kammare.

Vi taga oss, herr talman, aktningsfullt friheten att meddela Eder den mycket lifliga tillfredsställelse, som vi känna öfver Andra Kammarens beslut den 19 april 1909. Beslutet af denna dag har otvifvelaktigt genom att tillåta Sverige att ansluta sig till Bernerkonventionen af 1906 mäktigt bidragit till att gifva styrka åt de stora principer beträffande det internationella arbetarskyddet och människornas solidaritet, hvaraf våra sträfvanden besjälas. Å den internationella föreningens för lagstadgadt arbetarskydd vägnar hafva vi därför, herr talman, äran bedja Eder till ledamöterna af Andra Kammaren framföra det mycket aktningsfulla uttrycket för vår lifligaste tacksamhet.

Mottag, herr talman, jämte våra uppriktiga tacksägelser för den omvårdnad, som Ni oupphörligt ägnar vår sak, vår försäkran om vår största högaktning.

För den internationella föreningen för lagstadgadt arbetarskydd

dess president

Etienne Bauer, generalsekreterare. *H. Scherrer.*

§ 2.

Anmäldes och godkändes följande förslag till Riksdagens skrifvelser till Konungen, nämligen

från statsutskottet:

n:o 156, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning af en Örebro högre allmänna läroverk tillhörig så kallad kålgårdstomt;

n:o 157, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående indragning af de biskoparna anslagna prebendepastoraten m. m.;

n:o 158, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående försäljning af en postverket tillhörig fastighet i Jönköping;

n:o 165, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Osthammars stad af det till komministern därstädes upplåtna boställe 1/4 mantal Gammelbyn n:o 3 i Börstils socken;

n:o 166, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af tre lägenheter från förra militiebostället Hälla n:o 1 i Södermanlands län;

n:o 167, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en lägenhet från förra militiebostället Stålsbyn n:o 1 i Värmlands län;

n:o 168, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af 14 lägenheter från förra militiebostället Vanstad n:is 25 och 26 i Malmöhus län;

n:o 169, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lägenheter från förra militiebostället Björkö n:is 1 och 2 i Östergötlands län;

n:o 170, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af kronans andel i den till roten n:o 9 Grahn af Piteå kompani vid norrbottens regemente hörande torplägenhet Pitholmens by;

n:o 175, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett kronan tillhörigt område invid Hälsingborg m. m.;

n:o 177, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af vissa områden från Visborgs kungsladugård i Gottlands län;

n:o 178, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition i fråga om beredande vid afvittring af hemmanet Dajkanvik n:o 1 i Västerbottens län af skogsanslag åt nämnda hemman;

n:o 179, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående öfverlåtelse till Västmanlands läns landsting af besittningsrätten till kronolägenheten Slottsvreten och en del af kronolägenheten Stallhagen inom Västerås stads område;

n:o 180, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående optionsrätt vid förestående utarrendering af kronoängen Stora Oxhagen n:o 2 i Göteborgs och Bohus län;

n:o 181, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse på arrende af staten tillhöriga vattenfall i Lagan vid Götaström och Fågelfors m. m. i Jönköpings län;

n:o 188, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggande af Kronprinsens husarregementes kokinrättningsbyggnad i Malmö samt om uppförande därstädes af en mässbyggnad för regementets underofficerare och manskap m. m.;

n:o 189, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående sättet för bestridande och redovisande af fångvårdens utgifter för landtbruksrörelsen vid Svartsjö kungsladugård; och

n:o 190, i anledning af Kungl. Majt:s i statsverkspropositionen under nionde hufvudtiteln gjorda framställning om statsanslag åt Sveriges utsädesförening;

från sammansatta bevillnings- och lagutskottet:

n:o 193, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skogsaccis samt elfva inom Riksdagen i ämnet väckta motioner, dels ock Kungl. Maj:ts i sammanhang därmed framlagda proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse af 38 § i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862;

från sammansatta stats- och bankoutskottet:

i anledning af Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordningar angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa och angående grunderna för stadshypoteksföreningars bildande och verksamhet m. m.; samt

från andra särskilda utskottet:

i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående statsunderstöd till kommunala och enskilda läroanstalter, äfvensom i anledning af väckta motioner om ändring af gällande bestämmelser angående anslaget till högre folkskolor.

§ 3.

Till bordläggning anmäldes:

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 11, med hemställan om anvisande af ersättning åt sammansatta stats- och lagutskottets sekreterare och vaktbetjäning;

bevillningsutskottets betänkanden:

n:o 36, i anledning af väckt motion angående eventuell höjning af tullsatserna å maltdrycker;

n:o 37, angående beräkning af vissa bevillningar för år 1910; och

n:o 38, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående en extra inkomstskatt att upptagas i riksstaten för år 1910 äfvensom en i ämnet väckt motion;

andra särskilda utskottets memorial, n:o 8, angående aflöning åt dess tjänstemän och vaktbetjäning; och

Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 359, innefattande delgifning af nämnda kammares beslut angående dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 18, angående utredning rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande från ekonomiskt beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag.

§ 5.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Sandquist* fr. o. m. den 23 maj till riksdagens slut.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 9,21 e. m.

In fidem
Per Cronvall.